

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 094 (7262)

**YAP Sədrinin müavini
ICAPP Daimi Komitəsinin
43-cü iclasında iştirak edib**

4

BÖYÜK QAYIDIŞ: Laçında açılan yeni səhifələr

3

Prezident İlham Əliyev: "Şərqi Zəngəzur və Qarabağ
bölgələrimizdə 43 min insan yaşayır və çalışır"

NATO-dan geri addım?

*Kelloqq Alyansın Rusiya sərhədlərinə qədər
genişlənməsini dayandırmağa hazır olduğunu açıqlayıb*

13

**Bu günün uşaqları
dövlətin gələcəyidir**

6

Naxçıvanda "Qlobal informasiya
mühiti və media trendləri" konfransı –
"MEDIAFEST-2025" keçirilib

5

**Laçından mesaj var -
Azərbaycan tək deyil!**

7

**Böyük
Qayıdışa
dair II Dövlət
Proqramı
hazırlanacaq**

9

**150 yaşlı
mediamızda
əsaslı islahatların
vaxtıdır: nəyi,
nə üçün və
necə dəyişməli?**

12

“Əlaqələrimiz bütün sahələrdə inkişaf edir”

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev mayın 30-da Alman İqtisadiyyatının Şərq Komitəsinin sədri Mixael Harmsı qəbul edib. Söhbət zamanı dövlətimizin başçısının Mixael Harmsla, həmçinin Almaniya biznes dairələri və şirkətlərinin nümayəndələri ilə görüşləri məmnunluqla xatırlandı, Almaniya Prezidentinin ölkəmizə səfərinin ikitərəfli münasibətlərimizin, o cümlədən iqtisadi sahədə əlaqələrimizin genişlənməsində rolu vurğulandı.

Azərbaycanla Almaniya arasında müxtəlif sahələrdə, o cümlədən iqtisadi-ticari sahədə əməkdaşlığın inkişaf etdiyi bildirildi. Mixael Harmsın ölkəmizə səfərinin səmərəli olacağına və iqtisadi əməkdaşlıqla bağlı gündəliyimizin müzakirəsi üçün yaxşı imkan yaradacağına ümidvarlıq ifadə edildi.

Qonaq bu gün qarşılıqlı iqtisadi layihələrlə bağlı AZPROMO ilə “Yol xəritəsi”nin imzalanacağını qeyd edərək, bu məsələdə Azərbaycan Prezidentinin siyasi dəstəyini vurğuladı.

Görüşdə Azərbaycanda mövcud olan əlverişli investisiya şəraitinə toxunularaq, bu xüsusda alman iş adamlarının ölkəmizə sərmayə yatırmaları qeyd edildi və iqtisadi əlaqələrin perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev Alman İqtisadiyyatının Şərq Komitəsinin sədrini qəbul edib

Sədr: Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan Zirvə görüşü üç dost və qardaş ölkənin strateji birliyinin yeni təzahürüdür

Laçın Beynəlxalq Hava Limanı işğaldan azad edilmiş ərazilərdə inşa edilmiş üçüncü beynəlxalq hava limanıdır. Hesab edirəm ki, strateji əhəmiyyət daşıyan bir ərazidə hava limanının açılması ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin etmiş Azərbaycanın yeni milli hədəflərə doğru inamla irəlilədiyini göstərən son dərəcə önəmli hadisədir. AZƏRTAC xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova parlamentin mayın 30-da keçirilən iclasında deyib. O bildirib ki, hava limanının açılışında qardaş Türkiyə Cümhuriyyəti rəhbərinin iştirakı Azərbaycan və Türkiyəni bir-birinə bağlayan strateji müttəfiqlik əlaqələrinin sarsılmazlığını bir daha nümayiş etdirdi.

“Müstəqillik Günü”ndə Laçında Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan Zirvə görüşü də keçirildi. Bu görüş ortaq dəyərləri bölüşən üç dost və qardaş ölkənin strateji birliyinin yeni bir təzahürü oldu. İnamlı söyləmək olar ki, Zirvə görüşündə qəbul edilmiş qərarlar dost və qardaş ölkələrin ən müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığında yeni mərhələ açacaq. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunu yeni çağırışlara uyğun davam etdirən dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan Respublikası müstəqillik yollarında bundan sonra da inamla addımlayacaq və yeni böyük uğurlara imza atacaq”, - deyə S.Qafarova vurğulayıb.

“Birləşmiş Millətlər əxlaqı”

Malayziya nəşrlərində Azərbaycanın “Konstitusiya və Suverenlik İli” barədə məqalə dərc olunub

[COLUMNIST] The ethos of the United Nations

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

AWANI Columnist

Norms and the common good are vital for peaceful coexistence, with the UN Charter key to global justice, unity, and sustainability. - Logo of UN

ACCORDING to the order signed by the President of Republic of Azerbaijan, İlham Aliyev, 2025 has officially declared as the Year of Constitution and Sovereignty. This is because the concepts of Constitution and Sovereignty are regarded as sacred within Azerbaijan's understanding of statehood. And the reason for this is clear.

Since the dawn of the humanity, the necessity for norms has been evident, arising from human beings' capacity of reason and free will. Norms were established to safeguard the human mind/capacity of reason from descending into malevolence. Another crucial point that warrants emphasis is that the so-called "Wild World/Wild Nature"—which I personally find a misnomer—requires no normative structures, whereas norms are absolutely indispensable for human society.

Let us recall a deeply bitter truth — in 2019, the World Health Organization found it necessary to explain how we ought to wash our hands. Among the core principles of the peace agreement proposed by Azerbaijan to Armenia in 2022 were respect for the Sovereignty and Territorial Integrity of the neighboring country. The number of examples

Malayziyanın nüfuzlu “Astro Awani” və “New Straits Times” qəzetlərində “Birləşmiş Millətlər əxlaqı” sərlövhəli məqalə dərc olunub. Azərbaycanın Malayziyadakı səfirliyinin müşaviri Elsevər Salmanovun müəllifi olduğu məqalədə Prezident İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamına əsasən ölkəmizdə 2025-ci ilin “Konstitusiya və Suverenlik İli” elan olunmasının mahiyyətini oxucuya izah edilir.

Məqalədə bəşəriyyətin yaranmasından bəri normalara duyulan ehtiyacın səbəbləri, tarix boyu mədəniyyət və siyasi fikir sahələrinin inkişafı kontekstində hamı üçün məqbul olan “ümumi xeyir” anlayışının mənimsənilməsinin əhəmiyyəti, normalara riayət olunmamasının vahiməli nəticələri, Millətlər Cəmiyyətinin yaradılmasının səbəbləri,

BMT Nizamnaməsinin əhəmiyyəti, beynəlxalq hüquqda “suveren bərabərlik” prinsipinin əhəmiyyəti, dövlətlərin böyüklüyündən asılı olmayaraq bir-birinin ərazi bütövlüyü, siyasi müstəqilliyi və suverenliyinə hörmətlə yanaşılmasının zəruriliyindən söz açılır.

Yazıda Azərbaycanın Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş əraziləri ilə bağlı önəmli beynəlxalq hüquq məsələsini 30 ilə yaxın müddət ərzində səbir göstərərək, danışıqlar yolu ilə həllinə çalışmasına baxmayaraq, heç bir nəticə əldə edilmədiyi, nəticədə problemin 2020-ci və 2023-cü illərdə beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq hərbi yolla həll edildiyi vurğulanıb.

Diplomat məqaləsində BMT Nizamnaməsinin müddəalarına riayət olunmasını mədəniyyət və əxlaq səviyyəsi ilə eyniləşdirir. Bəşəriyyət üçün əsas çağırışların yoxsulluq və iqlim problemləri olduğunu diqqətə çatdırır və gələcək nəsillərin firavan yaşaması üçün hamını məsuliyyətli olmağa çağırır.

BÖYÜK QAYIDIŞ: Laçında açılan yeni səhifələr

Müzəffər Ali Baş Komandan Miliham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Ordusunun gücü sayəsində azadlığına qovuşan Laçın yeni bir dövrünə – quruculuq və inkişaf dövrünə qədəm qoyub. "İndi isə azad edilmiş bütün torpaqlarda bərpa işləri, quruculuq işləri gedir. Böyük infrastruktur layihələri icra edilir - xəstəxanalar, məktəblər, üç hava limanı tikilib, dəmir yolları, avtomobil yolları salınıb, 70 kilometrə yaxın tunelin inşası sürətlə gedir.

Bu gün bizim qonaqlarımız azad edilmiş torpaqlarda gedən işlərin bir hissəsi ilə tanış olmuşlar. Artıq Şərqi Zəngəzur və Qarabağ bölgələrimizdə 43 min insan yaşayır və çalışır. Bu bölgəyə həyat qayıdıb, bu bölgənin sahibləri qayıdıblar. Biz qayıtmalıydıq və qayıtmışıq." Bu sözləri Laçında keçirilən 28 May - Müstəqillik Günü'nə həsr olunmuş konsertdə Prezident İlham Əliyev çıxışında bildirib.

Bu gün Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, işğaldan azad olunan, yenidən qurulan ərazilərə köç karvanları davam etməkdədir. Yenidən çiçəklənən ərazilərimiz doğma sakinlərini qarşılayır. İşğaldan azad olunan ərazilərimizdə kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi bu ərazilərin müasir zamanın tələblərinə uyğun qurulmasına və Böyük Qayıdışımızla əzəli Qarabağ torpağında insanların rahat, firavan yaşamasına istiqamətlənib.

44 günlük vətən müharibəsində Azərbaycan Zəfər qazandı. Vaxtilə "Qarabağ Ermənistandır", - deyən Ermənistan rəhbərliyi öz məğlubiyyətini qəbul etməyə məcbur olmuşdur və 2020-ci ilin noyabrın 10-da kapitulyasiya aktı Ermənistan tərəfindən imzalandı. Əlbəttə ki, 30 ilə yaxın işğalda olan torpaqların bərpası, yenidən qurulması vaxt və maliyyə imkanları tələb edir. Bu gün işğaldan azad olunan və ücrəngli bayrağımız dalğalanan ərazilərimizdə müasir infrastruktur yaradılır. Məlumdur ki, 2026-cı ilədək dövrü əhatə edən "Böyük Qayıdışa dair I Dövlət proqramı"na müvafiq olaraq, işlər həyata keçirilir.

BU KƏNDƏ ÜMUMİLİKDƏ 90 AİLƏ KÖÇÜRÜLƏCƏK

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 27-də Laçın rayonunun Bəylik kəndinin açılışında da iştirak edib. "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"na uyğun olaraq Laçın rayonunda, o cümlədən Bəylik kəndində

Prezident İlham Əliyev: "Şərqi Zəngəzur və Qarabağ bölgələrimizdə 43 min insan yaşayır və çalışır"

genişmiqyaslı quruculuq işləri aparılır.

Prezident İlham Əliyev Laçın rayonunun Bəylik kəndində klub-icma mərkəzində yaradılan şəraitlə də tanış olub. Buradakı otaqlarda rəqs və digər dərnəklər fəaliyyət göstərəcək. Binadakı zaldə əlamətdar günlərlə bağlı müxtəlif tədbirlərin, eyni zamanda, gənclərin toplantı və görüşlərinin keçirilməsi üçün hərtərəfli şərait var. Bəylik kəndində evlərin, sosial obyektlərin, küçələrin işıqlandırılmasında yaşıl enerjiden istifadə edilir. Bu məqsədlə digər obyektlər kimi klub-icma mərkəzinin binasının damında da günəş panelləri quraşdırılıb.

Sonra Prezident İlham Əliyev Bəylik kəndində yeni inşa edilmiş fərdi evlərdə yaradılan şəraitlə tanış olub. Qeyd edək ki, tamamilə yenidən tikilən kəndə ümumilikdə 90 ailə - 360 nəfərin köçürülməsi nəzərdə tutulur. Ərazisi 29,6 hektar olan kənddə 91 fərdi ev inşa olunub. Evlərdən 13-ü iki, 50-si üç, 15-i dörd, 13-ü isə beşotaqlıdır.

Bəylik kəndində əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi üçün hər cür şərait yaradılıb, iqtisadi, sosial və məişət təminatlı müxtəlif müəssisələr tikilib, kənddaxili yollar, elektrik, rabitə, su xətləri çəkilib, qaz təchizatı təmin olunub.

Azad edilmiş ərazilərimizdə bu günə qədər artıq 40-43 min adam yaşayır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev işğaldan azad olunan torpaqlarımıza səfər edərək, erməni vandallarının törətdiyi əməlləri bir daha xalqımıza göstərir və bu ərazilərdə görülməli işlərlə bəli tapşırıq və göstərişlərini verir. Ermənilər nə qədər vandallıq əməlləri törətsələr də, ərazilərimizi viran qoysalar da, xalqımıza məxsus din-mədəniyyət abidələrin dağıtmış olsalar da, tarixi həqiqət qələbə çalıb. Azərbaycan öz haqqına qovuşub və bu gün quruculuq meydanındadır.

YENİ HƏYATIN BAŞLANGICINDA

Prezident İlham Əliyevin işğaldan azad olunan ərazilərimizə hər bir səfəri tarixi hadisələrə yadda qalır. Böyük Qayıdışımız uğurla yerinə yetirilir. Mayın 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Müstəqillik günü ərəfəsində Laçın rayonunun Bəylik kəndinə köçən sakinlərlə görüşüb, onlara evlərin açarlarını təqdim etdi. "May ayı sizin üçün ikiqat bayram ayı olacaq - həm müstəqillik bayramı, həm də Bəyliyə qayıtdığınız gün. Amma may ayı laçınlılar üçün faciəvi ay olmuşdur. Məhz may ayında Laçın işğala məruz qaldı, Şuşa işğalından 10 gün sonra.

Bu, böyük bir faciə idi, böyük bir bəla idi həm sizin üçün, həm də bütün ölkəmiz üçün. Çünki məhz Laçının işğal altına düşməsi müharibədə ondan sonrakı uğursuzluqlarımızın təməlini qoydu. Çünki ovaxtkı Dağlıq Qarabağ bölgəsi coğrafi nöqtəyi-nəzərdən Ermənistanla birləşdi. Mənfur Laçın dəhlizi açıldı, hansı ki, indi yoxdur. Artıq uzun illərin Laçın-Xankəndi yolu var. Laçın dəhlizi tarixdə qaldı". Bu sözləri Prezident İlham Əliyev Laçın rayonunun Bəylik kəndinə köçən sakinlərlə görüşündə söyləyib. Həmin dövrdə Azərbaycanda hakimiyyət uğrunda mübarizə getdiyini xatırladan dövlətimizin başçısı deyib: "O vaxt hakimiyyətə can atan AXC-Müsavat cütüylü xəyanət, satqınlıq etmişdir və torpaqlarımızın işğal altına düşməsində onların böyük mənfur payı var. Məhz Laçın işğala məruz qalandan bir ay sonra onlar öz istəklərinə nail olub hakimiyyətə gəldilər, o da ölkəmiz üçün böyük bəlaya gətirib çıxarmışdır. Hakimiyyətə gəlmək üçün torpaqları satmaq, düşməne təhvil vermək böyük cinayətdir, böyük xəyanətdir, satqınlıqdır, qorxaqlıqdır. Amma o, artıq tarixdə qaldı. O tariximizin qara səhifəsi çoxdan bağlandı. Azərbaycan bu gün bütün ərazisində öz suverenliyini bərpa edib. May ayı bundan sonra ancaq sizin üçün, bizim hamımız üçün bayram ayı kimi olacaqdır".

ÜÇÜNCÜ BEYNƏLXALQ HAVA LİMANI

Laçının həyatında növbəti tarixi hadisə mayın 28-də Laçın Beynəlxalq Hava Limanının açılış mərasimi oldu. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan açılış mərasimində iştirak ediblər. Dövlət başçıları hava limanında yaradılan şəraitlə tanış olublar. Qeyd edək ki, mürəkkəb dağlıq relyefdə yerləşən Laçın Beynəlxalq Hava Limanı işğaldan azad olunmuş ərazilərdə inşa edilən üçüncü beynəlxalq hava limanıdır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğaldan azad edilmiş torpaqlarımızda genişmiqyaslı bərpa və yenidənqurma işləri həyata keçirilir. Bu layihələrin arasında hava limanlarının inşası xüsusilə mühüm strateji əhəmiyyət daşıyır. İndiyədək bu ərazilərimizdə müasir standartlara cavab verən Füzuli və Zəngilan Beynəlxalq Hava limanları inşa olunub. Laçın Beynəlxalq Hava Limanının istifadəyə verilməsi ilə Azərbaycanın beynəlxalq hava limanlarının sayı doqquza çatıb.

Tikintisinə 2021-ci ilin avqust ayında başlanmış bu mühüm infrastruktur obyektinin inşası ən yüksək texnoloji və mühəndislik standartlarına uyğun həyata keçirilib. Qeyd edək ki, hava limanının təməli 2021-ci ildə Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva tərəfindən qoyulub. Ötən müddət ərzində dövlətimizin başçısı və birinci xanım bir neçə dəfə burada tikinti işlərinin gedişi ilə tanış olublar.

Hava limanında istənilən tip hava gəminin qəbuluna imkan verən, uzunluğu 3 min, eni isə 60 metr olan uçuş-ənmə zolağı inşa edilib. Beş min kvadratmetrlik terminal binası saatda ən azı 200 sərnişinə xidmət göstərmək imkanına malikdir.

Laçın rayonunun Qorçu kəndində dəniz səviyyəsindən 1700 metr hündürlükdə yerləşən hava limanının ümumi ərazisi 130 hektardan çoxdur. Bu hava limanı Azərbaycanın dəniz səviyyəsindən ən hündürdə yerləşən aeroportudur. Laçın şəhərindən 30 kilometr, Şuşadan 70 kilometr, Kəlbəcərdən isə 60 kilometr məsafədə yerləşən hava limanı Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionlarının nəqliyyat əlaqələrinin gücləndirilməsində mühüm rol oynayacaq. Prezident İlham Əliyevin iki il əvvəl mayın 28-də bu seyrəngahda ilk dəfə Laçına köçən keçmiş məcburi köçkünlərə evlərinin açarlarını təqdim etdiyi barədə qonaqlara məlumat verilib. Burada Laçında istifadəyə verilmiş müəssisələrin məhsulları nümayiş olunub. Sərgidə "Laçın" Aqro-Sənaye Parkında, "PIRSHAGHI" ayaqqabı fabrikinin, "Gilabi Ceramics" Yaradıcılıq Mərkəzinin Laçın filiallarında, "LATİFA" Laçın tikilş fabrikində istehsal olunan məhsullar təqdim edilib. Həmçinin sərgidə "Bakı Abadlıq Xidməti", efir yağları zavodu, "Naxışlı" tikilş evi, Laçındakı Heyvandarlıq Seleksiya Mərkəzi, "Həkəri" balıqçılıq təsərrüfatı da təmsil olunub. Qeyd edək ki, sərgi 28 May - Müstəqillik Günü'nə həsr olunmuşdu.

Ölkəmizdə yenidənqurma, abadlıq və quruculuq işlərinin aparılması məqsədi ilə bütün güclər səfərbər olunub və işğaldan azad edilən ərazilər yeni, işıqlı həyata qədəm qoyub. Azərbaycan bu gün quruculuq meydanında imza atdığı lahiyələri ilə sözünü deyir. Bu gün Azərbaycan vətəndaşı hər bir qarış torpağının sahibidir, hər yerdə yaşayır, yaşayacaq. Sürətli bərpa işləri onu göstərir ki, tezliklə bütün keçmiş köçkünlər öz torpaqlarına qayıdacaqlar.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

YAP Sədrinin müavini ICAPP Daimi Komitəsinin 43-cü iclasında iştirak edib

Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Sədrinin müavini – Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov mayın 30-da “Yedinaya Rossiya” Ümumrusiya Siyasi Partiyasının ev sahibliyi ilə Rusiyanın Perm şəhərində keçirilən Asiya Siyasi Partiyaları Beynəlxalq Konfransı (ICAPP) Daimi Komitəsinin (DK) 43-cü iclasında iştirak edib.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan ICAPP Daimi Komitəsinin sədri Çunq Eu-yonq DK-nın 42-

ci iclasından ötən dövrdəki fəaliyyətinə nəzər salıb, görülən işləri diqqətə çatdı-

rib.

Iclas iştirakçıları Özbəkistanın hakim Sahibkarlar və İş Adamları Hərəkatı - Özbəkistan Liberal-Demokratik Partiyası və ölkənin ikinci böyük partiyası olan Özbəkistan Milli Dirçəliş Demokrat Partiyasının Daimi Komitənin üzvlüyünə qəbul edilməsi məsələsini dəstəkləyiblər.

Iclasda çıxış edən YAP Sədrinin müavini – Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Budaqov ICAPP DK-nın 44-cü iclası və

təşkilatın nəzdindəki qurumlardan birinin növbəti tədbirinə Yeni Azərbaycan Partiyasının ev sahibliyi etməsi ilə bağlı ICAPP rəhbərliyinin müraciətinin müsbət qarşılandığını qeyd edərək ICAPP üzvlərini 2025-ci il 16-19 oktyabr tarixlərində Bakıda keçiriləcək DK-nın 44-cü və Asiya Mədəniyyət Şurasının 4-cü iclaslarında iştiraka dəvət edib. Iclasda daha sonra qarşıda duran vəzifələrə dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan: ildən-ilə güclənən üç qardaş ölkə əməkdaşlığı

Bir neçə gün əvvəl dünyanın diqqəti yenidən Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazisinə yönəlmişdi. Son illər bu ərazilərin beynəlxalq aləmin diqqət mərkəzində olması təsadüfi deyil. Xankəndidə, Şuşada, Ağdamda, Suqovuşanda, Laçında gah el şənlikləri, gah beynəlxalq tədbirlər, gah musiqi festivalları, gah da beynəlxalq miqyaslı idman yarışlarının keçirilməsi “Qarabağ Azərbaycandır!” reallığının dünyaya mesajıdır.

Böyük dövlətçilik təfəkkürü, prinsipial mövqeyi və daim yeniləşən strateji baxışı ilə Prezident cənab İlham Əliyev bu gün təkəcə Azərbaycanın deyil, bütün regionun siyasi mənzərəsini formalaşdıran aparıcı liderə çevrilib. Onun hər bir qərarı ölkəmizi daha da yüksəklərə aparır, dövlətçiliyimizi daha da gücləndirir. Bu baxımdan, 28 May Müstəqillik günündə Laçın Beynəlxalq Hava Limanının açılışı, sadəcə, mühüm bir nəqliyyat layihəsi deyil, həm də dövlətimizin gücünün, iradəsinin və strateji baxışının rəmzidir. Çətin dağlıq ərazidə tikilən bu hava limanı – Qayıdışın, İnkişafın və Suverenliyin göylərə yüksələn simvoludur. Laçın səmasında süzülən hər bir təyyarə, əslində, bir xalqın qələbəsinə, bir liderin imzasını daşıyır. Laçın Beynəlxalq Hava Limanının istifadə verilməsinin məhz Müstəqillik Gününə təsadüf etməsi özündə

mühüm çağırışları birləşdirir. Laçında yaradılan yeni infrastrukturların aşıllığında iştirak edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın və Pakistan İslam Respublikasının Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərifin iştirakı ilə mühüm hadisə kimi yadda qaldı. Həmçinin Laçında baş tutan Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan liderlərinin Zirvə Görüşü regionun geosiyasi mənzərəsində mühüm hadisə kimi yadda qaldı. Bu görüş həm simvolik məkan seçimi ilə, həm də iştirak edən dövlətlərin qarşılıqlı maraqları baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edirdi. Üçtərəfli görüşün məhz burada keçirilməsi Azərbaycanın suverenliyinin təsdiqi və azad edilmiş ərazilərin beynəlxalq səviyyədə tanınmasının mühüm simvoludur. Bu il 28 May - Müstəqillik Günü tarixə Azərbaycan - Türkiyə - Pakistan dostluğunun daha mühüm səhifəsi kimi yazılacaqdır. Belə ki, bu tarixdə Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin, Pakistanın Baş naziri Məhəmməd Şahbaz Şərifin iştirakı ilə Zirvə görüşü keçirildi. Zirvə görüşündəki çıxışında bir daha dost ölkələrlə münasibətlərin tarixinə qısa nəzər salan dövlət başçısı cənab İlham Əliyev bildirdi ki, ölkələrimiz və xalqlarımız birgə tarix, mədəniyyət və dəyərlər əsasında bir-birinə bağlıdır. Bir-birimizin uğurlarına sevinmişik, çətin günlərdə bir-birimizin yanında olmuşuq. Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan hər zaman suverenlik, ərazi bütövlüyü və ədalət tərəfində olub. Cənab İlham Əliyev çıxışında bir daha diqqəti Türkiyənin və Pakistanın 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsinin gətirdiyi dövrdə Azərbaycana mənəvi və siyasi dəstəyinə

Xalidə İSMAYILOVA
Coğrafiya müəllimi

yönəldi və vurğuladı ki, Azərbaycan da öz növbəsində daim Türkiyənin və Pakistanın yanında olub. Bu gün biz bir daha xalqlarımızın birliyini təsdiqləyirik. Ölkələrimizin strateji mövqeyindən və dinamik iqtisadi potensialımızdan istifadə etməklə qarşılıqlı faydalar əldə etmək üçün geniş imkanlar var. Siyasət, iqtisadiyyat, energetika, qarşılıqlı investisiyalar, nəqliyyat, müdafiə, kənd təsərrüfatı, informasiya texnologiyaları və digər sahələrdə əməkdaşlığın birgə layihələr və proqramlar vasitəsilə daha böyük sürətlə inkişaf edəcəyinə inanırıq.

Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan - üç qardaş ölkə əməkdaşlığını ildən-ilə, gündən-günə gücləndirir. Yaxşı günlərdə də, ağır günlərdə də hər zaman bir-birinə, həmrəylik, dəstək göstərir, münasibətləri daha da möhkəmləndirirlər. Azərbaycanın şanlı Zəfəri ilə başa çatan 44 günlük İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Türkiyə və Pakistan ölkəmizin yanında olduğunu açıq şəkildə nümayiş etdirdi. Bu gün də üç qardaş ölkə arasında həmrəylik davam edir.

Üç ölkənin iştirakı ilə Laçında ikinci Zirvə görüşünün keçirilməsi dostluq və qardaşlığın bariz nümunəsidir. İşğaldan azad edilmiş Laçında, Şərqi Zəngəzurda iki qardaş ölkənin liderlərinin iştirakı ilə keçirilən təntənəli mərasim Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan birliyinin, qardaşlığının və strateji əməkdaşlığının növbəti təzahürü oldu.

Cənab Prezident İlham Əliyevin Laçında çıxışı zamanı da xüsusi olaraq qeyd etdi ki: “Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan - üç qardaş ölkə əməkdaşlığı ildən-ilə, gündən-günə gücləndirirlər. Biz yaxşı günlərdə də, ağır günlərdə də hər zaman bir-birimizin yanındaıyıq, həmrəylik, dəstək göstəririk. Bu gün ikinci üçtərəfli Zirvə görüşündə bir daha bizim strateji əməkdaşlığımız təsdiqləndi. İşğaldan azad edilmiş Laçında, Şərqi Zəngəzurda iki qardaş ölkənin liderlərinin iştirakı ilə keçirilən bugünkü mərasim Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan birliyinin, qardaşlığının növbəti təzahürüdür.” Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev Laçında görüşdə qeyd edib ki, bu üç ölkəni və xalqı birgə tarix, mədəniyyət və dəyərlər birləşdirir: “Bu gün əziz qardaşlarımızın - Türkiyə Prezidentinin və Pakistanın Baş nazirinin bizimlə bərabər bu bayram tədbirlərində iştirakı, bizə göstərilən dəstək və həmrəylik artıq tamamilə yeni dünya miqyasında reallıqlar yaradır. Bizim gücümüz birliyimizdədir. Bu gün birliyimizi üçtərəfli formatda bir daha təsdiqlədik. Bu gün bayram konsertində səslənəcək mahnılar bir daha bizim birliyimizi, nə qədər zəngin mədəniyyətə malik olduğumuzu göstərəcək. Əminəm ki, azad edilmiş Laçıdan üç ölkənin bu gün dünyaya verdiyi mesajlar lazımi ünvana çatacaq”.

Naxçıvanda “Qlobal informasiya mühiti və media trendləri” konfransı – “MEDIAFEST-2025” keçirilib

üzərindən rəsmi yayımı həyata keçirilib. Sonra “Qlobal informasiya mühiti və media trendləri” konfransı işə başlayıb.

Əvvəlcə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və şəhidlərimizin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib, Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Tədbirin aparıcıları Jalə Həsənlı və Nicat Quliyev dövlət başçımızın milli mətbuatımızın 150 illik yubileyinin keçirilməsi ilə bağlı Sərəncamını diqqətə çatdırıb, Sərəncamda media-mızın gələcək planları və hədəflərinin açıq-aydın göstərildiyini vurğulayıblar. Sonra milli mətbuatımızın tarixindən və müasir inkişafından bəhs edən videoçarx izlənilib, səhnəcik nümayiş etdirilib.

Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyi münasibətilə bütün mətbuat işçilərini səmimi-qəlbən təbrik edən Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan

formalaşmasında müstəsna rol oynayan, maarifçilik ideyalarının daşıyıcısı olan Naxçıvan Azərbaycanın ümumi informasiya məkanının formalaşmasında mühüm yer tutur. Son illər Naxçıvan mediasının respublikanın sosial-iqtisadi inkişafında, mədəni irsinin tanıtılmasında və ölkəmizin ümumi media strategiyasına inteqrasiyasında mühüm addımlar atılıb. Bugünkü tədbir də bu prosese və Naxçıvan mediasının daha da inkişafına yeni təkən verəcək.

Azərbaycan Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid Azərbaycan Prezidentinin milli mətbuatımızın 150 illik yubileyinin keçirilməsi ilə bağlı Sərəncamından bəhs edərək, bu addımı dövlətimizin mediaya ciddi dəstəyinin nümayişi kimi dəyərləndirib. Milli mətbuatımızın inkişaf tarixinə diqqət çəkən Rəşad Məcid, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ölkəmizdə mətbuatın inkişafı, söz

büdcəyə ötürülüb. Bununla da, cəmi iki il ərzində Naxçıvana ayrılan dotasiya azalıb ki, bu da ölkə büdcəsinə olan yükü əhəmiyyətli dərəcədə yüngülləşdirib. Yerli gəlirlərdə də ciddi artım müşahidə olunub. Əgər 2022-ci ildə yerli gəlirlər büdcənin 31,78 faizini təşkil edirdisə, 2024-cü ilin sonuna bu göstərici 58,55 faizə yüksəlib. Dotasiya istisna olmaqla, 2024-cü ilin və 2025-ci ilin 4 ayında büdcə daxilolmaları plana nisbətə müvafiq olaraq 37 faiz və 30 faiz çox icra edilib. Büdcə xərcləri plana nisbətə 2024-cü ildə 88 faiz, cari ilin 4 ayında 87 faiz yerinə yetirilib.

Medianın İnkişafı Agentliyinin icraçı direktoru Əhməd İsmayilov çıxışında konfransın Azərbaycan mediası üçün mühüm praktik əhəmiyyət daşıyacağını bildirərək, qlobal informasiya mühitinin media trendlərinin formalaşmasına təsirindən danışib. Qeyd edib ki, qlobal media forumlarında Prezident İlham Əliyevin şəxsən iştirak etməsi, media nümayəndələrinin çoxsaylı suallarını cavablandırması dövlətimizin haqq səsinin dünyaya çatdırılması baxımından əlamətdar hadisə olmaqla yanaşı, eyni zamanda, başlıca vəzifəsi cəmiyyəti obyektiv və qərəzsiz informasiya ilə təmin etmək olan mediaya diqqət və qayğının müstəsna təzahürüdür.

Prezident Administrasiyasının Qeyri-hökumət təşkilatları ilə iş və kommunikasiya şöbəsinin media ilə iş sektorunun müdiri Kamran Həsənov çıxışında bildirib ki, milli mətbuatın 150 illik yubileyi kimi tarixi bir hadisə ərəfəsində qədim Naxçıvanda MEDIAFEST-in keçirilməsi simvolik mənə daşıyır. Çünki mədəni və intellektual irsin

azadlığının bərqərar olması istiqamətində atdığı mühüm addımlardan danışib. Əlavə edib ki, xüsusən də 1990-1993-cü illərdə Ulu Öndərin Naxçıvanda fəaliyyət göstərdiyi dövrdə “Şərq qapısı” qəzeti və Naxçıvan televiziyasının yaratdığı salnamələr onların arxivlərində qorunur. Bu dəyərli mənbələr bu gün üçün də böyük məxəzdir və Ümummilli Liderin şəxsiyyətini daha yaxından tanımaqda önəmli rol oynayır.

Konfransda Azərbaycan mətbuatının 150 illik yubileyi münasibətilə beynəlxalq media təmsilçilərinin təbrik videoları da təqdim olunub. Türkiyə Prezidenti Administrasiyasının İctimaiyyətlə Əlaqələr Departamentinin rəhbəri Fəhrettin Altun, Anadolu Agentliyinin baş direktoru Serdar Karagöz, Özbəkistan Gənc Jurnalistlər Birliyinin sədri Şöhrət Arif, Avropa Xəbər Agentliyinin İtaliya nümayəndəsi Carlo Marino və Qazaxıstan televiziyasının Xəbərlər departamentinin direktoru Beynəqul Abauova Azərbaycan mediasını yubiley münasibətilə təbrik ediblər.

Sonra “Dezinformasiya və “fake news”larla mübarizə” mövzusunda panel iclası keçirilib. Medianın İnkişafı Agentliyinin Naxçıvan Regional İdarəsinin müdiri Vəfa İsgəndərovanın moderatorluğu ilə baş tutan paneldə Bakı Dövlət Universitetinin professoru Qulu Məhərrəmlı, AnewZ TV-nin icraçı direktoru Rüşət Həməzeyev, Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin üzvü Elşad Eyvazlı və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Aparatının Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr sektorunun müdiri Rəmzi İbrahimov fikirlərini bölüşüblər.

Mayın 30-da Naxçıvan şəhərindəki Heydər Əliyev Sarayında “Qlobal informasiya mühiti və media trendləri” konfransı – “MEDIAFEST-2025” keçirilib. Konfrans Prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında” Sərəncamı çərçivəsində, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəliyinin təşəbbüsü, Medianın İnkişafı Agentliyi, Mətbuat Şurası və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin mətbu orqanı olan “Şərq qapısı” qəzetinin birgə təşkilatçılığı ilə təşkil edilib.

Konfrans iştirakçıları əvvəlcə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət ediblər. Ulu Öndərin xatirəsi ehtiramla yad edilib, abidə önünə gül dəstələri qoyulub. Sonra Heydər Əliyev Sarayının foyesində təşkil olunmuş sərgi zonaları və stendlərle tanışlıq olub. Burada “Şərq qapısı” qəzeti, Naxçıvan televiziyası (NTV), Naxçıvan Dövlət Universiteti və “Məktəbli” qəzeti stendlərində Naxçıvan mediasının fəaliyyəti, tarixi, müasir media məhsulları və gənc jurnalistlərin fəaliyyətlərinə dair materiallar nümayiş etdirilib. Naxçıvan Muxtar Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi Fuad Nəcəfli və digər konfrans iştirakçıları gənc jurnalistlərin təqdim etdiyi arzular lövhəsinə xoş diləklərini qeyd ediblər.

Naxçıvan televiziyasının stendinə baxış zamanı televiziyanın “Azerspace-1” peyki

Respublikasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətli nümayəndəsi Fuad Nəcəfli ölkəmizdə mətbuata, jurnalist əməyinə çox böyük hörmət, diqqət və dövlət dəstəyinin olduğunu qeyd edib. Vurğulayıb ki, Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin ikinci dəfə siyasi hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda mətbuatın inkişafı sahəsində əsaslı işlər görüldü, dövlət-mətbuat münasibətləri yeni mərhələyə qədəm qoyub. Bu gün Ümummilli Liderimizin yolunu bütün sahələrdə uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev mətbuatın inkişafına da xüsusi qayğı göstərir. Dövlət başçımızın “Azərbaycan milli mətbuatının 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında” 2025-ci il 25 aprel tarixli Sərəncamı mətbuatın inkişafına göstərilən dövlət qayğısının bariz nümunəsidir.

Son illərdə muxtar respublikada görülən işlərdən danışan səlahiyyətli nümayəndə deyib ki, Prezident İlham Əliyevin xüsusi diqqəti ilə hazırlanan “Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023-2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı” islahatların yol xəritəsi rolunu oynayır. 2022-ci ilin icra göstəriciləri ilə müqayisədə dotasiya istisna olmaqla, büdcə daxilolmaları 2024-cü ildə 32 faiz artıb. Bu da 198 milyon manata qarşı 262 milyon manat olub. Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsindən muxtar respublikaya ayrılan dotasiya da mərhələli şəkildə azaldılıb. 2022-ci ilin göstəricilərinə nisbətən mərkəzi büdcədən ayrılmış dotasiyanın həcmi 425 milyon manatdan 185 milyon manata enib. Bu, 56 faiz azalma deməkdir. O cümlədən 107 milyon manat mərkəzi

Bu günün körpəsi, uşağı sabahın qurucusu, yaradıcısıdır. Hər bir ölkənin gələcək inkişafı məhz onlardan asılıdır. Odur ki, onların sağlam mühitdə böyüməsi, tərbiyə alması üçün dövlətimiz tərəfindən geniş tədbirlər görülür. Bu qayğı sağlam düşüncəli, sağlam ruhlu, sağlam vücudlu insanların yetişməsi ilə yanaşı, onların vətənə bağlı, vətən sevgili vətəndaş kimi böyüməsinə xidmət edir. Təbii ki, yetişən nəslin xalqa bağlı şəkildə böyümləri və formalaşmaları hər bir dövlət üçün prioritet məsələdir.

Bütün dünya ölkələri 1 iyun tarixini Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü kimi qeyd edir. Yarım əsrdən artıq tarixi olan bu gün 1950-ci il iyunun 1-də BMT Baş Assambleyası tərəfindən təşkil olunan "Qadınların Beynəlxalq Konfransı"nda uşaq hüquqlarının təmin edilməsi ilə bağlı təkliflər səsənlənib. Elə həmin tədbirdə də, 1 iyun tarixini uşaqların beynəlxalq müdafiəsinə həsr etmək qərara alınıb. Bundan sonra iyunun 1-i Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü kimi tarixə düşüb. BMT-də Uşaq Hüquqlarına dair Konvensiya qəbul edilib və Uşaq Hüquqları Konvensiyası - BMT tərəfindən qəbul edilmiş bir sənəd olaraq, dünyanın hər bir yerində yaşayan uşaqların Konvensiya ilə müəyyən edilmiş hüquqlarını təmin edir.

Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi, Azərbaycanda da qeyd edilir. Bütün demokratik dövlətlərdə olduğu kimi, Azərbaycanda da uşaq hüquqlarının qorunmasına xüsusi önəm verilir. Ölkəmizdə müasir uşaqların problemlərinin həlli, onların hüquqlarının qorunması kimi məsələlərin zəruriliyini nəzərə alaraq, əlverişli mədəni və sosial mühitin yaranması istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. Uşaqların layiqli vətəndaş kimi yetişmələri, uşaqlarla bağlı sosial problemlərin həlli, uşaq hüquqlarının etibarlı təminatı baxımından dövlət səviyyəsində bütün addımlar atılır.

UĞURLU DÖVLƏT PROQRAM VƏ LAYİHƏLƏRİ

Azərbaycan müstəqillik dövründə, uşaq hüquqlarının qorunması və cəmiyyətimizin bu sahədə maarifləndirilməsi sahəsində çoxsaylı layihə və proqramlar həyata keçirib. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1998-ci il avqustun 24-də "Uşaq hüquqları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun təsdiqi ilə bağlı imzaladığı Fərmanı uşaqların hüquq bərabərliyi, vicdan, söz və məlumat azadlığı, yaşamaq və inkişaf etmək, tərbiyə almaq, şərəf və ləyaqətinin müdafiəsi hüquqlarının təmin olunmasında böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu sənəd cəmiyyətdə uşaqların müdafiəsinə və onların inkişafına xüsusi təkan oldu.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin ideyaları əsas götürülərək, müasir dövrdə uşaq və gənclərin vətəndaşlıq, vətənpərvərlik və mədəni-əxlaqi tərbiyə sisteminin hüquqi əsası formalaşdırılmış və normativ mənbə kimi bir sıra proqramlar qəbul edilmişdir. Uşaq siyasətinə xüsusi diqqət yetirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən bu sahədə bir sıra uğurlu dövlət proqramları və layihələr reallaşır.

Uşaq siyasəti ilə bağlı Prezident İlham Əliyevin Fərmanı ilə "Uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsinə dövlət nəzarəti Qaydası" təsdiq edilib. Qaydalar uşaq sahəsində nəzarətin gücləndirilməsi, müvafiq dövlət orqanlarının uşaq sahəsində fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi baxımından, xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsinə dövlət nəzarəti" Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 51.7-ci maddəsinə uyğun olaraq, uşaq hüquqlarının

həyata keçirilməsinə dövlət nəzarətinin təşkilini və həyata keçirilməsini tənzimləmiş oldu. Dövlət nəzarətinin məqsədi uşaqların Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası və qanunları ilə müəyyən edilmiş hüquqlarının və mənafeələrinin qorunması, uşaq hüquqlarının təmin edilməsi üçün əlverişli mühit yaradılması idi. Eyni zamanda, uşaq hüquqlarının pozulmasına səbəb olan halların qarşısının alınmasında əhəmiyyətli bir sənəddir.

Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası ilə əlaqədar yaranan ictimai münasibətləri tənzimləmək və bu sahədə dövlət orqanlarının, müəssisələ-

qidalanması ilə bağlı məqsədli dövlət proqramları hazırlanaraq həyata keçirilib. 2006-2010-cu illəri əhatə edən "Ana və uşaqların sağlamlığının qorunması üzrə Tədbirlər Proqramı" çərçivəsində əhəmiyyətli islahatlar aparılıb. 2014-cü il 13 iyun tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən imzalanmış "Ana və uşaqların sağlamlığının yaxşılaşdırılmasına dair 2014-2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi barədə" Sərəncam da gənc nəslin sağlamlığının yüksək səviyyədə qorunmasına xidmət edir. Proqram çərçivəsində respublikamızda ana və uşaqların sağlamlığının qorunması sahəsində tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, həmçinin kadr hazırlığının gücləndirilməsi, regionallaşdırma prinsipi

Əliyev Fondu tərəfindən də genişmiqyaslı tədbirlər həyata keçirilir. Belə ki, fond xüsusi qayğıya ehtiyacı olan, valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqlara diqqət və qayğı ilə yanaşır. Ölkəmizdə uşaq hüquqlarının təmin olunması, onların istedadının üzə çıxarılması istiqamətində silsilə tədbirlərin keçirilməsinə təkan verir. Fondun həyata keçirdiyi "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb", "Təhsilə dəstək", "Diabetli uşaqlara ən yüksək qayğı", "Talassemiyaşaz həyat naminə", "Kor və zəif görən insanların İKT-yə çıxışının təmin edilməsi" layihələri, məhz uşaqların fiziki və mədəni sağlamlığı, yetkin bir şəkildə formalaşması istiqamətində həyata keçirilir. Fond tərəfindən "Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı proqramı" çərçivəsində aparılan əsaslı təmir və yenidənqurma işləri cəmiyyətdə əks-səda yaradıb. Bu gün uşaq və gənclərin mədəni və əxlaqi, vətəndaşlıq və vətənpərvərlik tərbiyəsi üçün bütün tədbirlər həyata keçirilir. Bundan başqa, onlarda milli mədəniyyətimizə maraq, ümumbəşəri və milli dəyərlərin mənimsənilməsinə olan tələbat, bədii zövq və incəsənətə meyil, cəmiyyət həyatında iştirakın formalaşmasına hərtərəfli yardım göstərilir.

Uşaqların sağlam həyat tərzinin təmin edilməsi, sağlamlılıqlarının möhkəmləndirilməsi istiqamətində də ciddi addımlar atılır. Sevindirici haldır ki, ölkəmizdə son illər görülməyən genişmiqyaslı işlər sırasında ana və uşaqların sağlamlığının qorunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər mühüm yer tutur. Bu və ya digər tədbirlər bu sahədə dövlət qayğısının təzahürüdür.

Bütün bunlar, onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan gələcəyinin qurucusu olacaq, uşaqların sabahı üçün böyük tədbirlər görür və dünyanın işıqlı sabahını təmin edir.

ERMƏNİ VƏHŞİLİYİNİN QURBANINA ÇEVİRİLƏN UŞAQLAR

Əlbəttə ki, bu gün Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi günündə erməni vəhşiliyinin qurbanına çevrilən uşaqları qeyd etməliyik. 44 günlük Vətən müharibəsində biz erməninin vəhşi simasını bir daha görmüşükdük. 30 ilə yaxın bir zamanda beynəlxalq hüququn tələb və təkidlərinə məhəl qoymayan beynəlxalq konvensiyalara zidd topladığı silahlarla 44 günlük müharibədə Gəncə, Tərtər, Mingəçevir kimi yerlərdə mülki əhalinin kompakt yaşadığı ərazilərə raket zərbələri endirməsi Ermənistan hökumətinin təcavüzkar, terrorçu siyasətində xəbər vermirmi? Qocaya, cavana, uşağa qıyan erməni müharibə qanunlarını belə pozaraq çirkin niyyətləri ilə tarixən nəyə xidmət etdiklərini bir daha göstərdi. Azyaşlıya qıyan, onu yetim qoyan, insanları şikəst, kor edən, əlil edən, bir ailənin faciəsini qatili olan erməni. 1994-cü ildə atəşkəs rejiminin elan olunmasına baxmayaraq, ermənilər Vətən müharibəsinə qədər 30-dan artıq azərbaycanlı uşaq erməni terrorunun qurbanı oldu. Onlardan 13-ü həlak olub, 19-u isə yaralanıb. 2 yaşlı Zəhra Quliyeva da erməni vandalizminin qurbanına çevrildi. Bu, nə insanlığa, nə də beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilən hüquqi normalara sığır. İnsan hüquqları sahəsində mövcud beynəlxalq sənədlərə məhəl qoymayan Ermənistan müharibə zamanı mülki əhalinin qorunması haqqında 1949-cu il 12 avqust tarixli Cenevrə Konvensiyasının, BMT-nin Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiyasının və digər sənədlərin müddəalarını kobud şəkildə pozub. Vətən müharibəsi dövründə 12 nəfər uşaq həlak olub. Beynəlxalq konvensiyaları pozan ermənilər qanun qarşısında məsuliyyət daşıyırlar.

Bu gün Azərbaycan xalqı qalib xalqdır. Hər qarışına qan axıdılan müqəddəs torpaqlarımız azad nəfəs alır. Bu torpağın gələcək qurucuları bu günün məsum uşaqlarıdır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, "Uşaqlar cəmiyyətimizin sabahıdır".

BAYRAMINIZ MÜBARƏK, ƏZİZ UŞAQLAR!

Zümrüd BAYRAMOVA

rin və təşkilatların hüquq və vəzifələrini müəyyən etmək məqsədilə "Yetkinlik yaşına çatmayanların baxımsızlığının və hüquq pozuntularının profilaktikası haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilib. Azərbaycan Prezidentinin 2006-cı il martın 29-da təsdiqlədiyi "Azərbaycan Respublikasında dövlət uşaq müəssisələrindən uşaqların ailələrə verilməsi (de-institusionalizasiya) və alternativ qayğı Dövlət Proqramı" xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Uşaq müəssisələrindəki uşaqların ailələrə verilməsini təmin etmək və onların həmin müəssisələrə verilməsinə şərait yaratmaq diqqətdədir.

CƏMIYYƏTİMİZİN ZƏRİF VƏ KÖVRƏK NÜMAYƏNDƏLƏRİNƏ YARADILAN ŞƏRAİT

İstedadlı uşaqların yaradıcılıq imkanlarının inkişaf etdirilməsi də diqqət mərkəzindədir. Bu məqsədlə Prezident İlham Əliyev tərəfindən 2006-cı ilin aprelində "Xüsusi istedadlı malik olan uşaqların (gənclərin) yaradıcılıq potensialının inkişafı üzrə Dövlət Proqramı (2006-2010-cu illər)" bu istiqamətdə uğurlu addımlardan oldu. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti tərəfindən isə "Azərbaycan Respublikasında xüsusi qayğıya ehtiyacı olan (sağlamlıq imkanları məhdud) uşaqların təhsilinin təşkili üzrə İnkişaf Proqramı (2005-2009-cu illər)" uşaqlara ayrılan diqqətin daha bir təzahürüdür.

Cəmiyyətimizin zərif və kövrək nümayəndələri olan uşaqların sağlamlığı üçün bu gün ölkəmizdə hər cür şərait yaradılıb. Uşaqların qidalanmasının müdafiəsi sahəsində dövlət siyasətinin əsas istiqamətləri kimi, uşaqların

əsasında perinatal yardım islahatlarının davam etdirilməsi, doğuşyardım tibb müəssisələrinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, uşaqlara, o cümlədən yenidən doğulmuşlara, körpələrə göstərilən tibbi xidmətin keyfiyyət və səmərəliliyi yaxşılaşdırılıb. Zəruri vəzifələrin həyata keçirilməsi davam etdirilir.

Həmin tədbirlərin davamlılığının təmin edilməsində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2013-cü il 10 dekabr Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş "Uşaqların icbari dispanseriyaqıdan keçirilməsinə dair Dövlət Proqramı" da bu sahədə əhəmiyyətli rol oynadı. Bu Dövlət Proqramı uşaqlar arasında xəstələnmənin, habelə sağlamlıq imkanlarının məhdudluğunun və ölümün səviyyəsinin azaldılmasında əhəmiyyətli rol oynayır. Görülən işlərin davamı olaraq "Körpələrin və erkən yaşlı uşaqların qidalanması haqqında" Qanununun tətbiqi haqqında Respublikası Prezidenti Fərmanı imzalayıb. Qeyd edək ki, bu günə qədər ki, rəsmi dövlət sənədləri əsasında körpələrin və erkən yaşlı uşaqların ana südü ilə qidalanmasının təbliği və müdafiəsinin başlıca istiqamətləri, süni qida məhsullarının istehsalı, idxalı, reklamı və satışına nəzarətin təşkilatı-hüquqi əsasları müəyyən edilib, bu sahədə yaranan münasibətlər tənzimlənib. Süni qida məhsullarına dövlət nəzarəti təşkil olunub, uşaqların ana südü ilə qidalanmasının müdafiəsi məqsədi ilə analara maddi, hüquqi, tibbi-sosial təminat verilib.

UŞAQLARIN VƏTƏNPƏRVƏRLİK TƏRBIYƏSİ

Bu gün Ulu Öndər Heydər Əliyevin ideyalarını əməli fəaliyyəti ilə yaşadan Heydər

Yevgeni Mixaylov: “Ermənistan sülh sazişinin imzalanmasını ləngitmək strategiyasını davam etdirir”

-Yevgeni Aleksandroviç, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan ilk olaraq İrəvan Ermənistan Konstitusiyasını dəyişdirmədən və Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını konstitusiyadan çıxarmadan Bakı qarşısında sülh sazişinin mümkün qədər tez imzalanması məntiqini irəli sürməkdə davam edir. Baş nazir bəyan edib ki, Ermənistanın Konstitusiya Məhkəməsi sülh sazişini Bakı və Yerevan imzaladıqdan sonra təsdiq etməsə, o zaman Ermənistan hökumətinin sədri şəxsən konstitusiya referendumunun keçirilməsi təşəbbüsü ilə çıxış edəcək. Baş nazirin bu cür açıqlamalarına nə deyə bilərsiniz?

- Bu, Ermənistan üçün ikitərəfli qılıncdır. Bir tərəfdən Paşinyan hesab edir ki, sülh sazişinin imzalanmasında hər hansı gecikmə Ermənistan üçün riskdir. Digər tərəfdən anlayır ki, müqavilənin imzalanması onun üçün şəxsi risklər, hakimiyyət də qalması, ölkədə sabitliyin pozulması riski daşıyır. Ermənistan daxilində turbulentlik hələ də müxtəlif dərəcədə davam edir. Nəhayət, Ermənistanın baş naziri bu iki seçim arasında qalaraq başa düşür ki,

Cənubi Qafqaz Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin (Rusiya) direktoru Yevgeni Mixaylov “Moskva-Baku” portalına müsahibəsində Ermənistanın baş nazirinin Azərbaycanın tələbi ilə respublika Konstitusiyasının dəyişdirilməsi şərtləri ilə bağlı son bəyanatını şərh edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

Respublikasının Azərbaycan Respublikasına ərazi iddialarını ehtiva edən bəndlərin Ermənistan Konstitusiyasından çıxarılmasını tələb edir. Azərbaycanın mövqeyi tamamilə ədalətli və ədalətli. Azərbaycan riskə getmək istəmir. Bakı həmçinin İrəvandan ATƏT-in Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı ATƏT-ə rəsmi məktub təqdim etməyi tələb edir.

Bundan əlavə, xatırlayırıq ki, İrəvan Rusiya, Azərbaycan və Ermənistan liderləri tərəfindən imzalanmış 2020-ci il 9-10 noyabr tarixli üçtərəfli bəyanatda qeyd olunan bir sıra bəndləri yerinə yetirməyib. 4,5 ildir ki, Ermənistan və onun Qərb tərəfdarları bu məqamlara alternativlər təklif etməyə çalışırlar. Və İrəvanın üçtərəfli bəyanatın bəndlərini yerinə yetirməməsi sülh sazişinin heç bir halda imzalanması ilə bağlı olmasa da, Bakı Ermənistanın bu cür siyasi davranışını nəzərə alır.

2026-cı ildə Ermənistanda parlament seçkiləri keçiriləcək. Artıq mətbuat yazır ki, Ermənistan müxalifəti Paşinyanın bu seçkilərdə yenidən qalib gəlməsinin qarşısını almağa çalışacaq. Ermənistanın baş naziri bu amili nəzərə alır. Və bununla bağlı o da etiraz dalğasından və kvorumun olmasından ehtiyat etdiyi üçün indi Konstitusiya ilə bağlı referendum keçirmək istəmir.

Bundan əlavə, tam etiraf edə bilməyirəm ki,

üzleşir.

- **Avropa Paşinyana qalib gəlməyə kömək edəcəkmi? Son vaxtlar İrəvan getdikcə daha çox bildirir ki, o, Rusiya ilə müttəfiqliyi yenidən formatlaşdırmaq niyyətində deyil və Qərblə münasibətləri Rusiya Federasiyası ilə münasibətlərin zərərinə inkişaf etdirmək niyyətində deyil.**

- Yenə də xatırlamaq lazımdır ki, Ermənistanın indiki baş naziri əsasən Qərb qüvvələrinin layihəsidir. O, subyektiv siyasətçi deyil. Fransa İrəvanı mütləq dəstəkləyəcək. Bu günlərdə İrəvan Dialoqu konfransı çərçivəsində Fransanın xarici işlər naziri Jan-Noel Barrot bildirib ki, Paris və Yerevan strateji tərəfdaşlıq haqqında sənəd imzalayacaq və müdafiə sahəsində əməkdaşlığa da diqqət yetirəcək. İranla potensial qarşıdurma yaranarsa, ABŞ Ermənistanı dəstəkləyə bilər. Bu günlərdə mətbuatda Britaniyadan olan bəzi Amerika bölmələrinin Ermənistanda yerləşdirilə biləcəyi barədə məlumatlar yayılıb.

Heç kim Paşinyanın Qərb vektorunu ləğv etmir, İrəvanda heç kim Ermənistanın ölkənin Aİ-yə daxil olması ilə bağlı referendum keçirməyəcəyini bəyan etmir. Bu yaxınlarda Sergey Lavrovun İrəvana səfəri zamanı eşitdik ki, iki ölkə arasında münasibətlər sanki inamsızlıq zonasını tərk edib və köhnə incikliklər unudulur,

MƏTLƏB
Metlebsalahov@mail.ru

Laçından mesaj var - Azərbaycan tək deyil!

Azərbaycanın bölgədəki hakim gücü, ən əsas da güclü müttəfiq və qardaşlıq dəstəyi Laçında nümayiş olundu. Bölgənin iqtisadi və siyasi gücü sayılan Azərbaycanın dünya gücləri sayılan Pakistan və Türkiyə ilə Laçındakı əzələ nümayişi ilk əvvəl bölgədəki duruma “əl qoymaq istəyənləri” xəbərdar etmək signalı idi.

Bir məsələni xüsusilə vurğulayım ki, Laçın şəhərində Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan liderlərinin zirvə görüşünün keçirilməsi təkə üç müttəfiq və qardaş ölkənin həmrəylik addımı deyildi. Bu, ilk növbədə üç müttəfiq ölkənin bölgədəki siyasi reallıqlar barədə dünya siyasətinin nəhənglərinə ünvanlıdır. Son dərəcə vacib mesaj idi. Rəsmi Ankara və İslamabadın Cənubi Qafqazın kilid ölkəsi sayılan Azərbaycanla həmrəylik addımı, hər şeydən öncə dünya miqyasında artıq tamamilə yeni reallıqlar yarandığının sübutu oldu. Diqqət edin: dünya siyasətində olduqca ciddi mövqe sahibi olan Türkiyə və Pakistanın bu gediş bölgədə ciddi maraqları olan oyunçulara “Azərbaycan heç zaman tək buraxılmayacaq” xəbərdarlığı idi.

Nüvə dövləti olan Pakistanın Cənubi Qafqazda Azərbaycana belə açıq dəstəyi, üstəgəl qardaş Türkiyənin ölkəmizə olan dəstəyini hər keçən gün gücləndirməsi bölgədə Azərbaycanı təkləmək üçün fürsət axtaranlara əməllə dərs oldu. Son günlər Ermənistanı başına gətirən revanşizm və separatçı çağırışlar qəti təsadüf sayıla bilməz. Bölgədə ciddi maraqları olan güclərin İrəvanda separatizmi dirçəltmək üçün dəridən-qabıqdan çıxdıqları göz qabağındadır. Sülhdən danışıb İrəvanda revanşistlərə sığınacaq çəkən, Donald Trampın bəhş etdiyi Qərb liderlərindən üz döndərən Vladimir Putinin çətinə sığınan Nikol Paşinyan hakimiyyəti də açıq şəkildə revanşistlərə meydan verməklə məşğuldur. Belə görünür ki, hazırkı Ermənistan hakimiyyəti vaxtilə Adolf Hitlerin etdiyi kimi, sülh vədi verib gizlicə müharibəyə hazırlaşır.

Çünki İrəvanda separatçıların qəfilən bu şəkildə fəallaşması, onlara meydan verilməsi, bu ideoloji xəstələrin təşkilatlanması qəti təsadüf sayıla bilməz. Bu günə qədər daha çox Qərbin siyasi tulası kimi tanınan N.Paşinyan və onun hakimiyyətinin birdən bir “valı çevirmələri”, şəxsən saqqalını qırxmış N.Paşinyanın Moskvadakı parada qaçıb özünü Vladimir Putinin qucağına atması o deməkdir ki, Moskvanın nəfəsi İrəvanın üzərindədir və gəc-tez Rusiya öz köhnə vassalında ipləri tamamilə öz əlində cəmləşdirmək üçün hərəkətə keçib. Həmişə demişəm, yenə də təkrar edirəm: Ermənistanın Rusiyanın təsirindən kənarda olması qəti mümkün deyil. Çünki erməni xisləti daima rus ağalığına möhtac duyan toplumdur. Həm də yaddan çıxarmayaq ki, Rusiya birinci Pyotrdan üzü bəri Cənubi Qafqazda ən mürdər işlər üçün istifadə etdiyi erməni toplumunu qətiyyənləndən buraxmaz. Erməni sevgisi rusun iliyindədir...

Heç bir Qərb ölkəsi bölgədəki maraqları üçün Ermənistandan sona qədər istifadə edə bilməyib – Rusiyadan başqa. Çünki bu xisləti alçaq toplumun öz yiyəsi var - Rusiya! Diqqət edin: bütün əsrlərdə hər kəs, Rusiya da, Qərb də erməni toplumundan ən çox Azərbaycan və Türkiyə əleyhinə istifadə edib.

Məncə, Laçında keçirilən Zirvə görüşü həm də Ermənistanı revanşizmə qızıqdırırlar üçün əla cavab oldu. Tarix əlbəttə ki, təkrarlanır. Amma bu dəfə başqa cür!

Bakı ilə sülh sazişinin imzalanmasını mümkün qədər ləngitmək strategiyasını saxlamaq, son məcburiyyət halında isə Ermənistan Konstitusiyasını dəyişdirmək daha yaxşı olar.

Ermənistan eyni anda bir neçə kresloda oturmağa cəhd etməkdə davam edir-həm Rusiya, həm də Qərblə oynayır. Eyni zamanda, Azərbaycanla barışıq vektorunu saxlayır, lakin qeyd-şərtlərlə.

Onun bəyanatlarına görə, əgər Ermənistan Konstitusiya Məhkəməsi sülh müqaviləsinin təsdiq etməsə, o zaman o, Paşinyan şəxsən Konstitusiyaya dəyişikliklərlə bağlı referendumun keçirilməsi təşəbbüsü ilə çıxış edəcək. Amma bu, bir növ inandırıcı görünür və ümumiyyətlə, heç nə demək deyil. Təbii ki, Azərbaycanı bu ardıcılıq qane etmir. Bakı sülh sazişi imzalanmazdan əvvəl Ermənistan

Paşinyan hələ də Qərbin ona ordunu yenicən silahlandırmaqda kömək edəcəyinə ümidini itirmir. Və o zaman Ermənistan guya Azərbaycanla bağlı fərqli mövqe tuta biləcək. Əgər Paşinyana Qərb tərəfdaşları kömək etsə, o, parlament seçkilərində də qalib gələcək.

Amma Ermənistan başa düşməlidir ki, Azərbaycanla sülh əldə olunmasa, İrəvan Paşinyanın seçkilərdə qələbəsi sona sülh sazişinin imzalanması ilə bağlı Azərbaycanın qarşıya qoyduğu tələbləri yerinə yetirmək üçün konkret addımlar atmasa, o zaman Bakının İrəvanı sülhə məcbur etməsi daha ağır formalar ala bilər. Hər halda Ermənistanın Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalaması hər mənada daha məntiqlidir. Ermənistan Respublikası bunu etməsə, subyektivliyi, sonra isə dövlətçiliyini itirmək riski ilə

amma mən buna şübhə edə bilmərəm. Çünki bayaq qeyd etdiyim kimi, Ermənistan son illər öz subyektivliyini nümayiş etdirməyib.

Eyni zamanda, Ermənistan indi Rusiya ilə tam çəkişməyə tab gətirə bilməz, Avrasiya iqtisadi ittifaqı Ermənistan iqtisadiyyatı üçün güclü qidalandırıcıdır. Və İrəvanın Avropa ittifaqına doğru istənilən ciddi dəyişməsi Ermənistanı böyük məbləğdə pul və mənfəət itkisi ilə hədələyir. İrəvan üçün vəziyyət ağırdır, lakin Ermənistan hakimiyyətinin özü bu yolu seçib. Ermənistan Qərbi seçib Rusiyadan ayrılısa, çətin ki, bu, respublika üçün yaxşı bitsin.

Azərbaycan isə Ermənistanın Konstitusiyasını dəyişəcəyini gözləyir. Bəs Ermənistanın Bakının tələblərini yerinə yetirəcəyinə dair təminatlar haradadır?

Tərcümə - Elçin Bayramlı

İşıqlı, zəkali dahilər təkrar –təkrar o fikri səsləndirirlər ki, dünyada sülhü, əmin-amanlığı elmin, mədəniyyətin inkişafı, insanların bir-birinə yaxınlaşması, hörmət göstərməsi təmin edəcək. Birmənalı şəkildə də demək olar ki, bu gün Azərbaycan xalqı dünyada sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunması üçün elmlidir və mədəni biliklərə malikdir, həm də insanlığın sülh şəraitində yaşaması üçün əlindən gələni əsirgəmir. Ümumiyyətlə, mövcud reallıqlara əsasən sübuta yetirilib ki, böyük mütəfəkkirlərin, dahi şəxsiyyətlərin yetişdirdiyi Azərbaycan tarixən dünyada sülhə və təhlükəsizliyə də böyük tövhələr verib. Tarixin elə bir dövrü olmayıb ki, o zaman Azərbaycanla hesablaşan, xalqının tələblərini yerinə yetirən dövlət və ya hansısa mərkəz olmasın.

5 min illik dövlətçilik tarixinə malik Azərbaycan ərazisində ilk dövlət qurumları hələ eramızdan əvvəl IV minilliyin sonu - III minilliyin əvvəllərindən başlayaraq Urmiya hövzəsində yaranmışdı. Burada meydana gəlmiş ən qədim Azərbaycan dövlətləri bütün regionun hərbi-siyasi tarixində mühüm rol oynayırdılar. Həmin dövrdə Azərbaycanda Dəclə və Fərat vadilərində yerləşən və dünya tarixində dərin iz qoymuş qədim Şumer, Akkard və Aşşur (Assuriya) dövlətləri, habelə, Kiçik Asiyadakı Het dövləti arasında sıx qarşılıqlı əlaqələr formalaşmışdır. Qədim tarixə malik və şimaldan - Baş Qafqaz dağları, Dərbənd, qərbdən - Göyçə gölü hövzəsi də daxil olmaqla Alagöz dağ silsiləsi və Şərqi Anadolu, şərqdən - Xəzər dənizi, cənubdan isə Urmiyyə gölü və Sultaniyyə-Zəncan-Həmədan hüduqları ilə əhatə olunan Azərbaycan dünya sivilizasiyasına özünəməxsus adət-ənənəsini, mədəniyyətini, dövlətçilik prinsiplərini təqdim edə bilib. Bu ərazilərdə 300-400 min il əvvəl ilk insanın Azıx mağarasında tapılması Azərbaycanın qədim insan məskəninə malik olan dövlət olduğunu göstərir. Bu ərazilərdə ən qədim dövlətlər – Manna, İskit şəhliyi, Atropotena, Qafqaz Albaniyası, Salarilər, Rəvvadilər, Səfəvilər, Şirvanşahlar və bu kimi digər bütün dünyaya hökm etməyə qadir dövlətlərin olması bugünkü Azərbaycanın qədim dövlətçilik ənənələrinə malik dövlət olduğunu təsdiqləyir. Tarixdə Azərbaycanın tələffüzü müxtəlif formalarda qeyd olunmuşdur. Təsdiq olunmuş məlumatlarda Azərbaycanın adı Andirpatian, Atropatena, Odlar Yurdu, Adirbican və Azirbican şəklində çəkilmişdir. Azərbaycan ərazisində aparılan arxeoloji tədqiqatlar zamanı ilk sakinlərin məskunlaşmasına aid zəngin maddi mədəniyyət nümunələri aşkar olunmuş və bunun nəticəsində ölkəmizin ərazisinin ilk insanın formalaşdığı məskənlər siyahısına daxil olunmasına zəmin yaratmışdır. Azıx, Kiş, Tağlar, Damcılı, Daşsalahlı, Qazma mağaralarında aşkar olunan arxeoloji tapıntılar Azərbaycanın ibtidai insanların formalaşdıqları əraziyə daxil olduğunu sübut edir.

Azərbaycan uğurları ilə yeni tarix yazır

Azərbaycan 5 min illik dövlətçilik tarixini böyük qürurla və şərəflə yaşadır. Həm də elə bir formada dövlətçiliyi yaşadır ki, dünya əldə olunan uğurlarını, zəfərlərini heyranlıqla izləyir. Azərbaycan BMT, Avropa Şurası, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı, GUAM, Şərq Tərəfdaşlığı, Türk Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Beynəlxalq Valyuta Fondu, Asiya İnkişaf

Azərbaycan dünyada sülhə və tərəqqiyə mühüm töhfələr verir

Azərbaycanı dünyanın iqtisadi mərkəzinə çevirən LİDER

Bankı, Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, MAQATE, Kimyəvi Silahların Qadağan edilməsi Təşkilatı və NATO-nun Sülh Naminə Tərəfdaşlıq (SNT) proqramının üzvüdür. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilməsi, Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etməsi, COP29 konfransına ev sahibliyi etməsi və digər bu kimi siyasi, iqtisadi, beynəlxalq uğurları Azərbaycanın dünyanın həm də aparıcı dövlətlərindən olduğunu təsdiqləyir. Əminliklə demək olar ki, çox qısa vaxt da Böyük Azərbaycan dövləti tarixi torpaqlarına yenedən sahib çıxacaq. Hər bir azərbaycanlıda o ümid var ki, Cənubi Azərbaycanla Şimali Azərbaycan və digər sərhəd ərazilərdəki torpaqlar yenedən birləşəcək və böyük, qüdrətli Azərbaycan qurulacaq. Baxmayaraq ki, fars-molla rejimi bütün mümkün vasitələrdən istifadə etməklə güneyli soydaşlarımızın müstəqillik mübarizəsini boğmağa çalışırlar. Lakin qaniçən rejimin işğencə maşını uğursuzluğa düşür olacaq. Çünki görülməli sərt tədbirlərə, həbslərə, işğencələrə baxmayaraq Təbrizdə, Tehrandə, Ərdəbildə, Xoyda, Urmiyada və digər tarixi Azərbaycan torpaqlarında etirazlar səngimir. Yeni Səttarxan, Pişəvəri hərəkatları yeni formada, həm də uğurlu nəticələrin əldə olunması ilə davam edir. Hər gün həbslər, hər gün edamlar olsa da mübarizə davam edir. Qətiyyətlə bir daha vurğulamaq lazımdır ki, güneyli soydaşlarımızın başladığı müstəqil dövlət quruculuğu yarımçıq qala bilməz. Əksinə, Azərbaycanın Qarabağda separatçıları və terrorçu hərbi birləşmələri məhv edib, suverenliyini bərpa etdikdən sonra güneyli soydaşlarımızın müstəqil dövlətçiliyini bərpa etmək mübarizələri daha qətiyyətli xarakter alıb. Onu xatırlatmaq lazımdır ki, molla rejimi Azərbaycan müstəqilliyini əldə edib, demokratik, azad dövlət olaraq inkişafını davam etdirdiyi zamandan dövlətimizə qarşı düşmənçilik mövqeyində dayanıb. Hər zaman terrorçu qardaşı Ermənistanla hərbi, siyasi, maliyyə dəstəyi göstərməklə Azərbaycanın torpaqlarının işğal edilməsinə və ərazilərdəki, yeraltı, yer üstü sərvətlərin talan edilməsinə dəstək göstərüb. Hətta 44 günlük Vətən Müharibəsində Azərbaycan öz torpaqlarını azad etmək üçün əməliyyatlara başlayanda ermənilərə qarşı qəddarlıq yaradılmalarını əsirgəmədilər. Lakin bütün məkrli qüvvələr cəsur və müzəffər ordumuzun ayaqları altında məhv edildilər. Ərazilərimiz işğaldan azad edildi və torpaq bütövlüyümüz bərpa olundu.

Reallıq ondan ibarətdir ki, bugünkü güclü və qüdrətli Azərbaycan çətin, həm də ağır proseslərdən keçməklə nail olub. Daha doğrusu Azərbaycan xalqının Ulu Öndəri Heydər Əliyev xalqın çağırışı ilə ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişindən sonra ölkəni parçalanmaqdan, iqtisadiyyatı tənəzzüldən xilas etməklə böyük Azərbaycanın quruculuğuna start verildi. Böyük Öndərimizin müdrik siyasəti nəticəsində Azərbaycan qısa zaman kəsiyində dünyada baş verən demokratikləşmə prosesinin iştirakçısına çevrildi. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev 1994-cü ilin may ayında atəşkəs haqqında müqavilə imzalamaqla Azərbaycanı siyasi, iqtisadi və hərbi böhrandan qurtardı. Ulu Öndər Heydər Əliyevin müəllifliyi ilə hazırlanan 1994-cü il sentyabrın 20-də imzalanan "Əsrin müqaviləsi" ilə dünyanın neft siyasətini birmənalı şəkildə Xəzər regionuna istiqamətləndirdi. Bu yeni neft strategiyası Xəzərin Azərbaycan sektorunda 15 ölkənin, 33 iri neft şirkətinin iştirakı ilə 22 neft-qaz müqaviləsinin imzalanmasına səbəb oldu. Birmənalı mövqe ondan ibarətdir ki, əfsanə kimi görülməli "Əsrin müqaviləsi" adlandırılan ilk neft müqaviləsinin imzalanması Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə işlənib hazırlanmışdır ki, bu da müstəqil Azərbaycanın iqtisadi inkişaf konsepsiyasını təşkil edən neft strategiyasının həyata keçirilməsinin parlaq təzahürüdür. Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri Azərbaycanın yeni neft strategiyasının təməl daşı, iqtisadiyyatımızın ana xəttidir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin imzalanması ilə Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev tək cə Azərbaycan deyil, həm də Gürcüstan və Türkiyənin də iqtisadi inkişafına zəmin yaratdı. 12 noyabr 1995-ci il tarixində ümumxalq səsverməsi-referendum yolu ilə 5 fəsil 159 maddədən ibarət olan müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası qəbul edildi. Sonrakı mərhələdə çoxpartiyalı sistem əsasında parlament seçkilərinin keçirilməsi dövlətçiliyin siyasi-hüquqi əsaslarının möhkəmləndirilməsinə mühüm töhfə verdi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin humanist siyasəti sayəsində 1995-ci ilin may ayında əfv və amnistiya təsisatları bərpa edildi. Buna paralel olaraq insan hüquqlarına riayət olunması üzərində parlament nəzarətini təşkil etmək üçün insan hüquqları müvəkkili (Ombudsman) təsisatı yaradıldı. Ulu Öndər Heydər Əliyev 22 fevral 1998-ci il tarixli

xüsusi Fərman imzalayaraq Konstitusiyada öz əksini tapmış insan hüquqlarının həyata keçirilməsinin asanlaşdırılmasını hüquqi əsasda təsbit etmiş oldu. Eyni zamanda 1993-cü ildən Ulu Öndər Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə icrasına moratorium qoyulmuş ölüm hökmü 10 fevral 1998-ci il tarixli Qanunla tamamilə ləğv olundu. Beləliklə, Azərbaycan dünyada azad, demokratik, hüququn aliliyinin ən yüksək formada təmin olunan dövlətə çevrildi.

Yeni qələbələrə və zəfərlərə doğru

Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu müzəffər işləri 2003-cü ildən sonra Onun ən layiqli siyasi varisi, ölkə Prezidenti İlham Əliyev uğurla davam etdirdi. Prezidentimiz, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin imza atdığı möhtəşəm qələbələrin kulminasiya nöqtəsi torpaqlarımızın erməni işğalından azad edilməsi oldu. Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasətinin layiqli davamçısı Fətəh Sərkərdə, Prezident İlham Əliyevin qətiyyətli siyasi iradəsi sayəsində 30 il erməni işğalı altında olan torpaqlarımız azadlığına qovuşdu. 2016-cı ilin aprelində Müzəffər ordumuz öz gücünü erməniləri bir sıra məntəqələrdə məhv edib, sıradan çıxartmaqla dünyaya nümayiş etdirdi. Aprel döyüşlərində qəhrəman ordumuz Ermənistanın təxribatına cavab olaraq keçirdiyi əks-hücum əməliyyatı nəticəsində Füzuli, Cəbrayıl və Ağdərə rayonlarının ərazilərinin bir qismini, ümumilikdə 2 min hektardan çox torpağı işğalçılardan təmizləyərək böyük bir əraziyə nəzarəti ələ aldı. Bu döyüşlərin ən mühüm yekunu Lələtəpə yüksəkliyinin azad olunması və bununla da Cəbrayıl Mərcanlını təhlükəsizliyinin təmin edilməsi oldu. 2018-ci ilin may ayında isə Naxçıvan Muxtar Respublikasının 11 min hektardan çox ərazisi, o cümlədən Şərur rayonunun Günnüt kəndi düşməndən azad edildi, dövlət sərhədi boyunca əlverişli yüksəkliklər ələ keçirildi, Yerevan-Gorus-Laçın yolu nəzarətə götürüldü. 2020-ci ilin sentyabrın 27-dən başlayan 44 günlük savaşa erməni terroru tamamilə məhv edildi. Döyüş zamanı 300-ə qədər kəndi, 5 şəhəri, 4 qəsəbəni, xeyli sayda strateji yüksəklikləri işğaldan azad etməsi noyabrın 10-da Azərbaycanın hərbi-siyasi Qələbəsinin və Ermənistanın kapitulyasiyasının təsdiqi olan Bəyanatın imzalanması ilə nəticələndi. Yenilməz Sərkərdə, Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı əsasında Qarabağın üreyi Şuşanın işğaldan azad edildiyi gün- 8 noyabr Zəfər Günü kimi təsis olundu. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Şuşanın işğaldan azad edilməsi ilə bağlı xalqa müraciətində demişdir: "Mən bu gün Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etdim, onun ruhu qarşısında baş əydim. Ürəyimdə dedim, xoşbəxt adamam ki, ata vəsiyyətini yerinə yetirdim. Şuşanı azad etdik! Bu, böyük Qələbədir! Bu gün şəhidlərimizin, Ulu Öndərin ruhu şadıddır! Gözün aydın olsun Azərbaycan! Gözünüz aydın olsun dünya azərbaycanlıları! Mən bu günlərdə dünya azərbaycanlılarından və Azərbaycanda yaşayan insanlardan minlərlə məktub alıram. Hər gün minlərlə məktub. Sadəcə olaraq, heylsilənirəm ki, bütün bu məktubları oxuya bilmirəm. Sadəcə olaraq, vaxt çatmır. Nə qədər gözəl sözlər, nə qədər böyük dəstək göstərilir. Bu gün biz bir daha bütün dünyaya sübut edirik ki, biz böyük xalqıq, biz məğrur xalqıq! Biz yenilməz xalqıq! Biz döyüş meydanında düşməne yerini göstəririk!"

2023-cü il sentyabrın 19-da başlayan və 23 saat 44 dəqiqə çəkən antiterror əməliyyatları ilə Qarabağdakı separatizm tamamilə sıradan çıxarıldı və terrorçular həbs edilərək istintaqa təhvil verildi. Artıq Qarabağımız rahat nəfəs alır, aparılan genişmiqyaslı quruculuq, abadlıq, təmir işlərindən sonra insanlar öz doğma yurd-yuvalarına qayıdılar. Bu qayıdış isə əbədidir. Əminliklə demək olar ki, Azərbaycan bundan sonra daha da inkişaf edəcək və yeni-yeni zəfərlərə, qələbələrə imza atacaq.

İLHAM ƏLİYEV

“Azərbaycan Respublikasının 2027–2030-cu illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası” və “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair II Dövlət Proqramı” hazırlanacaq. SİA xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev bununla bağlı Sərəncam imzalayıb.

Sərəncama əsasən Nazirlər Kabinetinə “Azərbaycan Respublikasının 2027–2030-cu illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”nın və “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair II Dövlət Proqramı”nın layihələrini, habelə həmin layihələrdə nəzərdə tutulmuş tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün zəruri maliyyə vəsaitinin həcminə və maliyyələşmə mənbələrinə dair təkliflərini doqquz ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etmək tapşırılıb.

Sərəncama əsasən Nazirlər Kabinetinə nəzərdə tutulan layihələr hazırlanarkən 2027–2030-cu illərdə hazırlanması planlaşdırılan dövlət proqramlarının, strategiyaların, milli fəaliyyət planlarının, konsepsiyaların və bu kimi digər sənədlərin “Azərbaycan Respublikasının 2027–2030-cu illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”nda əhatə olunmasını, qabaqcıl beynəlxalq təşkilatlarla və ixtisaslaşmış məsləhətçi şirkətlərlə səmərəli əməkdaşlığın həyata keçirilməsini, aidiyyəti dövlət orqanlarının (qurumlarının), elmi təşkilatların, mütəxəssislərin və vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının cəlb olunmasını

Böyük Qayıdışa dair II Dövlət Proqramı hazırlanacaq

təmin etməlidir. Nazirlər Kabinetinə bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etmək tapşırılıb. Sərəncamda qeyd edilib ki, sözügedən Strategiya sosial-iqtisadi inkişaf üzrə müəyyən edilmiş beş Milli Prioritet əsasında həyata keçirilir. Həmin Strategiyanın ardıcıl və sistemli icrası sayəsində iqtisadiyyatın

xarici təsirlərə qarşı dayanıqlığı daha da möhkəmlənib, şaxələnməsi dərinləşib, iqtisadi artım davamlı və inklüziv xarakter alıb, əhalinin rifah səviyyəsi yüksəlib və gələcək nəsillər üçün irihəcmli maliyyə ehtiyatları formalaşib.

Qeyd olunan nəticələrin əldə edilməsində özəl təşəbbüslərin və investisiyaların cəlbinin təşviqi, biznes mühitinin əlverişliliyinin dəstəklənməsi, qlobal bazarlara çıxış imkanlarının genişləndirilməsi, eləcə də rəqəmsallaşma və insan kapitalının inkişafı mühüm rol oynayəb. Bununla yanaşı, işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpası və iqtisadi fəaliyyətə reinteqrasiyası, əhalinin öz yurdlarına təhlükəsiz şəkildə qayıtması, habelə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə dayanıqlı məskunlaşmanın və məşğulluğun təmin olunması istiqamətində görülən işlər Böyük Qayıdış prosesini ölkənin sosial-iqtisadi inkişafında qazanılan nailiyyətlərin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevirib. Azərbaycan qarşdakı illərdə daha mürəkkəb çağırışların və zəngin imkanların mövcudluğu ilə seçilən yeni mərhələyə daxil olur. Bu mərhələ qlobal iqtisadi qütbləşmənin dərinləşməsi, texnoloji tərəqqinin sürətlənməsi, eləcə də süni intellekt əsaslı texnologiyaların geniş tətbiqi ilə səciyyələnir.

Milli Məclis yaz sessiyasını başa vurdu

Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova parlamentin yaz sessiyasının 2025-ci il mayın 30-da keçirilmiş sonuncu plenar iclasında yaz sessiyasının yekunlarına dair çıxış edib. Sədr çıxışında bildirib ki, Konstitusiyanın 88-ci maddəsinin II hissəsinə uyğun olaraq, 85 deputat növbədənkanar sessiyanın çağırılması üçün müraciət edib. Buna görə də, iyun ayında Milli Məclisin növbədənkanar sessiyası olacaq.

Sahibə Qafarova yaz sessiyasının yekunları barədə qısa məlumat verib. Qeyd edib ki, sessiya ərzində parlamentin 14 iclası keçirilmiş, 65 qanun qəbul edilmişdir. Başqa sözlə, 55 qanunda, o cümlədən 2 Konstitusiya qanununda dəyişiklik qəbul edilmiş, 8 beynəlxalq sənəd təsdiq olunmuşdur.

Milli Məclis Konstitusiya ilə nəzərdə tutulan qanunvericilik səlahiyyətlərini tam həcmdə yerinə yetirmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən quruculuq işlərinin və islahatların qanunvericilik bazası daha da möhkəmləndirilmiş və təkmilləşdirilmişdir. Sədr qeyd edib ki, hakimiyyətin müxtəlif qolları arasında səmərəli əməkdaşlıq yeddinci çağırış dövründə də Milli Məclisin qarşısında dayanan vəzifələrin uğurla yerinə yetirilməsinə kömək göstərir.

“Bununla əlaqədar mən həmişə olduğu kimi, parlamentlə hökumət arasında konstruktiv iş birliyini xüsusi vurğulamaq istəyirəm. Yaz sessiyasında müxtəlif hökumət qurumlarının, o cümlədən nazirliklərin və dövlət komitələrinin nümayəndələri mütəmadi olaraq Milli Məclisin və komitələrin iclaslarına dəvət olunmuş, qanun layihələrinin müzakirəsi zamanı onların rəyləri dinlənilmişdir. Bununla birlikdə, deputatların bir sıra mülahizə və təklifləri də icra orqanları tərəfindən nəzərə alınmışdır”- o deyib.

Parlament sədri vurğulayıb ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2025-ci il ölkəmizdə “Konstitusiya və Suverenlik İli” elan olunmuşdur. Bununla əlaqədar Milli Məclisdə bir neçə tədbir keçirilmişdir.

Milli Məclis sədri qeyd edib ki, Sessiya dövründə böyük ictimai əhəmiyyət daşıyan məsələlərin müzakirəsi və qanun layihələri

nin keyfiyyətinin daha da yüksəldilməsi məqsədi ilə ictimai dinləmələr keçirilməsi praktikası davam etdirilmişdir.

“Üç ictimai dinləmə və üç ictimai müzakirə təşkil olunmuşdur. “Konstitusiya və Suverenlik İli” çərçivəsində Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsi “Ailə, qadın və uşaq hüquqları konstitusional hüquqların əsas prioriteti kimi” mövzusunda, İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsi “Qərbi Azərbaycana qayıdış prosesində QHT-lərin rolu” mövzusunda, Aqrar siyasət komitəsi isə “Aqrar sektorda sahibkarlığa dəstək: nəticələr və perspektivlər” mövzusunda ictimai dinləmə keçirmişlər. Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsi “Enerji səmərəliliyi: nəticələr və gözləntilər” mövzusunda ictimai müzakirə təşkil etmişdir. Xarici müdaxilələrə və hibrid təhdidlərə qarşı müvəqqəti komissiya isə iki ictimai müzakirə təşkil etmişdir. Bu müzakirələrdən biri “Cənubi Qafqazda sabitliyə “sülh missiyası” adlı hibrid hücum” mövzusunda, digəri isə “Azərbaycanın media resurslarına 20 fevral hücumları: kibermüdaxilədən dezinformasiyaya” mövzusunda həsr edilmişdi. Eyni zamanda, Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin “Qlobal Cənubun yüksəlişi və Qərb: Azərbaycanın rolu, əməkdaşlıq və inkişaf üçün yeni imkanlar” mövzusunda genişləndirilmiş iclası keçirilmişdir”- o deyib.

Parlament sədri vurğulayıb ki, Yaz sessiyasında parlamentin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafı sahəsində zəruri tədbirlər həyata keçirilmişdir. Belə ki, Milli Məclisin 60 deputatı 32 ölkəyə 50 səfər həyata keçirmişlər. Deputatlar 13 beynəlxalq təşkilatın tədbirlərində iştirak və çıxış etmişlər.

Millət vəkllərimiz Rumıniyada keçirilən prezident seçkilərini və Tacikistanda keçirilən parlament seçkilərini müşahidə etmişlər. 41 ölkənin və 8 beynəlxalq təşkilatın 48 nümayəndə heyəti, ümumən 443 nəfər xarici qonaq Milli Məclisdə olmuşdur.

Milli Məclis sədrinin 4 ölkəyə rəsmi və 3 ölkəyə işgüzar səfərləri olmuşdur. Milli Məclisdə mən 3 ölkənin dövlət başçıları, 16

ölkənin parlament sədrləri və sədr müavinləri, 3 beynəlxalq təşkilatın rəhbərləri, 2 ölkənin icra hakimiyyəti orqanı və partiya nümayəndələri, 7 dövlətin Azərbaycandakı səfirləri ilə görüşlər keçirmişəm. Aparılan danışıqlarda ikitərəfli və çoxtərəfli parlamentlərarası əlaqələr və digər məsələlər müzakirə edilmişdir”.

Sədr qeyd edib ki, Milli Məclis 5 beynəlxalq tədbirə ev sahibliyi etmişdir. Belə ki, fevralın 18-dən 20-dək Asiya Parlament Assambleyasının 15-ci plenar sessiyası, martın 17-də Azərbaycan Milli Məclisi və Rusiya Federal Məclisinin ikitərəfli parlamentlərarası komissiyasının 22-ci iclası, aprelin 5-də Asiya Parlament Assambleyasının koordinasiya görüşü, aprelin 6-da Qoşulmama Hərəkatı Parlament Şəbəkəsinin dördüncü Konfransı, aprelin 15-də isə TürkPA-ya üzv dövlətlərin parlamentlərinin Müdafiə və təhlükəsizlik komitələri sədrlərinin ikinci iclası Milli Məclisin təşkilatçılığı ilə keçirilmişdir.

“Yeri gəlmişkən, qeyd edirəm ki, hal-hazırda Milli Məclis 5 beynəlxalq təşkilatla sədrlik edir. Həmin təşkilatlar, Asiya Parlament Assambleyası, Qoşulmama Hərəkatının Parlament Şəbəkəsi, Türk Dövlətlərinin Parlament Assambleyası, Qara dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Assambleyası və İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Assambleyasıdır. Onu da qeyd edirəm ki, 2026-cı ildə Milli Məclis İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Assambleyasına da sədrlik edəcək. Yaz sessiyası dövründə Milli Məclis iki ölkənin, Gürcüstan və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin parlamentləri ilə əməkdaşlıq haqqında, eləcə də Milli Məclisin sədrlik etdiyi Qoşulmama Hərəkatının Parlament Şəbəkəsi ilə Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu arasında, həmçinin Tolerantlıq və Sülh Təşkilatı arasında memorandumlar imzalanmışdır”- deyərək bildirdi. Beləliklə, Milli Məclis yaz sessiyasını başa çatdırıb.

Elçin Bayramlı
Parlament müxbiri

28 may 2025-ci il tarixində Laçın şəhərində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın və Pakistan Baş naziri Məhəmməd Şəhbaz Şərifin iştirakı ilə Üçlü Zirvə görüşü keçirildi. Baş tutan bu Zirvədə Prezident İlham Əliyevin açılış nitqi səmimiyyət, emosionallıq, həmrəylik, əməkdaşlıq, güclü gələcək vurğusu kimi mühüm cəhətləri ilə yadda qaldı.

Prezident Zirvə görüşündə üç qardaş ölkənin bir arada olmasının və həmrəyliyinə önəmini vurğuladı. Bu tarixi görüşün işğaldan azad edilmiş Laçında keçirilməsi birlik və həmrəyliyin simvolu kimi qiymətləndirildi. 30 il ərzində işğal altında qalan torpaqların azad edilməsi və 44 günlük müharibədə iki qardaş ölkənin Azərbaycanın haqlı davasını dəstəkləməsi, Cənab Prezidentin bu ölkələrin rəhbərlərinə və xalqlarına minnətdarlıq ifadə etməsi ilə birləşdi. Bu, onun regional əməkdaşlığın və dostluğun güclənməsinə verdiyi önəmi göstərir.

İlham Əliyevin nitqi Azərbaycan, Türkiyə

RUFİZ QONAQOV
“Perespektiv” Siyasətin
Texnologiyaları ib-nin İdarə
Heyətin sədri, Siyasi elmlər üzrə
fəlsəfə doktoru

və Pakistan arasındakı strateji tərəfdaşlıq və qardaşlıq münasibətlərinin təntənəli şəkildə vurğulanması ilə yadda qalır. Çıxışın bir neçə əsas istiqamətini aşağıdakı kimi şərh etmək olar:

1. Ədalət və suverenlik: Prezident İlham Əliyev, məhz Laçında zirvə görüşünün keçirilməsinin rəmzi əhəmiyyətini qeyd edərək, 30 illik işğalın ardından Azərbaycan torpaqlarının bərpasını və beynəlxalq hüquqdan irəli gələn haqların təmin olunmasını vurğulayır.

2. Qardaşlıq və həmrəylik vurğusu:

İlham Əliyev Laçından dünyaya yeni mesajlar verdi

Türkiyə və Pakistanın Azərbaycanın haqlı mübarizəsinə verdiyi qeyd-şərtsiz dəstəyə minnətdarlıq ifadə olunur. Bu həmrəyliyin regionda və beynəlxalq aləmdə əhəmiyyətli nəticələr doğurduğu və doğuracağı bildirilir. Prezident Azərbaycanın tarixi, müstəqillik mübarizəsi və qardaş ölkələrlə olan əlaqələri haqqında geniş bir perespektiv təqdim etdiyi görünür. İkinci zirvə görüşünün əməkdaşlıq bağlarını daha da gücləndirmək məqsədini güddüyü vurğulanır.

3. Tarixi haqsızlıqlara qarşı mübarizə: Prezident İlham Əliyev 107 il əvvəl qurulan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 2 il sonra süqutu, Qərbi Zəngəzurun Ermənistanla verilməsi və bu kimi hadisələr Azərbaycan xalqının tarix boyunca qarşılaşdığı ədalətsizliklər kimi qiymətləndirilir. Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin və bunun nəticəsində baş verən soyqırımların, xüsusilə Xocalı soyqırımının, Azərbaycan xalqına vurduğu ziyanı da ön plana çıxarır. Cənab Prezident,

Azərbaycanın güc toplanması və beynəlxalq müstəvidə daha güclü mövqə əldə etməsi ilə bağlı ruh yüksəkliyi yaradan yeni mesajlar verir.

4. İkinci Qarabağ müharibəsi və böyük zəfər: 44 günlük müharibənin uğurları, Azərbaycan ordusunun irəliləyişi, Şuşanın azad olunması və antiterror əməliyyatı nəticəsində separatizmin sona çatması vurğulanır. Bu, ölkənin hərbi, siyasi və iqtisadi gücünün nəticəsi kimi təqdim olunur.

5. Bərpa, qayıdış və inkişaf: İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə sürətli quruculuq və infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, insanların geri dönüşü ölkənin yeni inkişaf mərhələsinin təzahürü olduğu qeyd olunur. Ölkə başçısı, bu proseslərin bölgənin geosiyasi vəziyyətini dəyişdirdiyini və yeni reallıqlar yaratdığını qeyd edir.

6. Gələcəyə yeni mesaj: Son olaraq, Azərbaycan, Türkiyə və Pakistan dövlətləri arasındakı birliyin və qardaşlığın əhəmiyyəti

etini qeyd edərək, üç ölkənin bu qədər güclü həmrəylik nümayiş etdirməsinin dünya miqyasında yeni reallıqlar yaratdığını ifadə edir.

Prezidentin çıxışı, Azərbaycan-Türkiyə-Pakistan ittifaqının regional və global gücə çevrilməkdə olduğunu, bu birliyin verdiyi mesajların isə beynəlxalq aləmdə diqqətlə izləndiyini nümayiş etdirir.

Cənab Prezidentin Laçından verilən yeni mesajların dünya miqyasında əhəmiyyətli olacağına inamı, regional əməkdaşlığın və dostluğun güclənməsinin simvolu kimi qiymətləndirilə bilər. Bu, həm də Azərbaycanın müstəqillik mübarizəsinin və qardaş xalqların dəstəyinin önəmini bir daha təsdiqləyir. Prezident İlham Əliyevin nitqi həm siyasi baxımdan strateji əhəmiyyət daşıyır, həm də xalqın tarixi yaddaşına və gələcəyə olan inamına mühüm mesajlar ötürür!

“Məktəblərdə bu məsələ ciddi nəzarətdə saxlanmalıdır”

DIYETOLOQ RƏYİ

“Uşaq və yeniyetmələrdə piylənmə müasir cəmiyyətimizin ən ciddi və global problemlərindən biridir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında həkim-diyetoloq Ləman Süleymanova deyib. Onun sözlərinə görə, təəssüf ki, statistik göstəricilərə əsasən, son illərlə — xüsusən 2018–2019-cu illərlə — müqayisə-

də bu gün uşaqlarda çəki artımı daha geniş yayılıb: “Bu problemde ilk məsuliyyət daşıyan şəxs, şübhəsiz ki, anadır. Uşaq hələ ana bətnində olarkən, ana düzgün və sağlam qidalanmalıdır. Təəssüf ki, hamilə qadınlar arasında belə bir yanlış fikir formalaşmış ki, çox yemək uşağın sağlam olmasını təmin edir. Halbuki bu, səhv yanaşmadır. Həddindən artıq və nizamsız qidalanma, boş karbohidrat və vitaminlərlə qidalanmaq əksinə olaraq həm ananın, həm də dölün immun sistemini zəiflədir, artıq çəkiyə və digər sağlamlıq problemlərinə səbəb olur.

Hamilə qadın düzgün qidalansa, bu, təkcə hamiləlik dövründə deyil, həm də doğuşdan sonrakı — laktasiya dövründə uşağın sağlam qidalanmasına birbaşa təsir edir. Əlbəttə, piylənməyə genetik amillər də təsir edə bilər, lakin ən vacib amil düzgün qidalanmadır. Ana südü uşağın sağlam inkişafı üçün əvəzsizdir və bunun üçün ana mütləq balanslı və düzgün bəslənməlidir.

Uşaq artıq 1–2 yaşına çatdıqda valideynlərin yanaşması daha da əhəmiyyət

kəsb edir. Təəssüf ki, bəzən müşahidə edilir ki, ailələr kafe və restoranlarda uşaqlara böyükklərlə eyni porsiyada yeməklər verir. Halbuki uşağın daxili orqanları və qida tələbatı böyükklərdən tamamilə fərqlidir. Uşağın

çox və nizamsız qidalanması gələcəkdə piylənmə riskini artırır. Ən böyük təhlükə odur ki, uşaqlar hələ kiçik yaşlarından düzgün olmayan — genetik modifikasiya olunmuş, zərərli qatqı maddələri və rəngləndiricilərlə dolu — “narkotik tərkibli” qidalara və içkilərə alışdırılır. Bu cür vərdişlər ömür boyu davam edə bilər. Statistika göstərir ki, uşaqlarda piylənmənin 99%-i məhz düzgün bəslənməmək və bu tip qidaların həddindən artıq qəbulu ilə bağlıdır.

Uşaqların öz yaşlarına uyğun mətbəxi, qab-qacağı və qida ölçüləri olmalıdır. Məktəblərdə isə bu məsələ ciddi nəzarətdə saxlanmalıdır. Məktəb həkimləri artıq çəkili uşaqları izləməli, erkən mərhələdə valideynləri maarifləndirməli və müvafiq mütəxəssislərə yönləndirməlidirlər. Təəssüf ki, bu gün sahə həkimləri və pediatrlar məktəblərdə bu məsələyə yetərincə diqqət yetirmirlər. Uşaqların vaxtında yönləndirilməməsi piylənmənin yayılmasında mühüm amillərdən biridir”.

Günəl Fərzəliyeva

Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü

1 İYUN

Maraqlıdır, 1 iyun həm Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi, həm də Ümumdünya Süd Günüdür. Bu iki bir-biri ilə bağlı hadisənin bir günə təsadüf etməsində böyük bir mənanın olduğunu görmək mümkün deyil. 1 İyun Uşaqların Beynəlxalq Müdafiəsi Günü'nün məqsədi uşaq hüquqlarının təmin edilməsidir, 1 İyun Ümumdünya Süd Günü'nün məqsədi isə uşaqların müdafiəsində, sağlamlığında südün rolunun aşılmasıdır.

Dünyaya uşaq gəlir, dünyamızı bəzəyir. Evlərimizə sevinc, təntənə bəxş edir. Nəslimizin artmasına, yaşamasına xidmət edir bu balaca varlıqların dünyaya gəlişi. Sevinirik, şadyanalıq edirik. Onun ilk qidası süddür-ana südü. Minlərlə irili-xırdalı vitaminləri özündə birləşdirən, uşağın sağlam böyüməsində, dincliyində, sakitliyində, yuxusunda, bir sözlə, günlük həyat tərzində böyük əhəmiyyətə malik olan ana südü.

Uşaq və süd. Bu iki əlamətdar günün bir araya təsadüf etməsi bəlkə də dünyaya bir mesajdır. Axı müasir dövrümüzdə minlərlə ana vardır ki, uşağını ana südü ilə qidalandırmaq istəmir. Uşaq və süd gününün 1 iyun təsadüfünü uşaqların müdafiəsi kimi, ana südünün də müdafiəsinə mübarizə günü kimi dəyərləndirmək olar.

Ana südünün əhəmiyyəti

Amerika Pediatriya Akademiyasının tövsiyəsinə görə, körpə ilk 6 ay ərzində yalnız ana südü ilə qidalandırılmalı və bu, ən azı 1 yaşa qədər davam etdirməlidir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı da körpələri ana südü ilə qidalandırmğa doğuşdan bir saat sonra başlamağı, 2 yaş və ya daha uzun müddətə davam etdirməyi məsləhət görür.

Ana südü yenidən doğulmuş və körpələr üçün optimal qidalanmanı təmin edir. O, lazımi miqdarda qida maddələrinə malikdir və asanlıqla həzm olunur.

Araşdırma apararkən mütəxəssis Cəmilə Hacıadənin qarşıma çıxan elmi məqaləsində qeyd olunur ki, ana südü ifrazolunma müddətinə və tərkibinə görə kolostrum, keçid südü və yetkin süddən ibarətdir. Kolostrum doğuşdan sonra ilk 5 gün ərzində ifraz olunan, qatı və sarımtıl rəngli süddür. Tərkibində az yağ və laktoza var. O, xüsusən infeksiya əleyhinə xüsusiyyətə malik zülallarla zəngindir. Kolostrum immunoqlobulinlərlə zəngin olduğundan yeni doğulmuş körpəni xarici mühitin patogen amillərindən, yeni mikro-orqanizmlərdən qoruyur. Həmin xüsusiyyətinə görə kolostrum körpənin ilk peyvəndi olaraq qəbul edilir. Həmçinin yeni doğulmuş uşağın formalaşmamış həzm sisteminin inkişafına kömək edir. İlk bir neçə gündən sonra körpənin mədəsi böyüdükcə ananın orqanizmi daha çox süd istehsal etməyə başlayır.

Ana südü körpələr üçün ideal qidalanmanı təmin edir. Ana südü ilə qidalanma körpənin bir sıra xəstəliklərə tutulma riskini azalda bilər, onun çəkisini sağlam şəkildə artırır. Ana südü mühüm antitellər ehtiva edir, uşaqların zehni inkişafında böyük əhəmiyyətə

malikdir.

Nə üçün körpələrə süd vermək istəmirik?..

Müqəddəs kitabımız olan "Quran" surələrinin 11 ayəsində, xüsusən, Bəqərə surəsində açıq şəkildə deyilir: "Körpələrinizdən ana südünü əsirgəməyin. Doğulandan sonra tam iki il ona süd verin".

Ana südü Yaradanın insana, anaya verdiyi ən gözəl təbii nemət və körpəyə verilən ən təhlükəsiz və dəyərli qidadır. Bir vaxtlar tibb ana südünün yalnız körpənin 4, sonralar 6 ayına qədər verilməsini əsas sayırdısa, dünya təbabəti bu gün bu vaxtın iki ilə qədər uzadılmasını elmi əsaslarla tövsiyə edir. Belə isə hər bir ananın vəzifəsidir ki, dünyaya gətirdiyi övladını öz südü ilə qidalandırsın. Ana südünün körpəyə nə

qədər vacib olması əsrlər boyu sübut olunmuş və hər birimizin təcrübəsində özünü doğrultmuşdur.

Təəssüf ki, bu gün tez-tez anaların körpələrinə süd verməkdən imtina etmələri kimi hadisələrlə qarşılaşıq. Çox ana südünün olmadığını bəhanə gətirərək əslində fiqurasının pozulmaması üçün övladına südünü çox görür. Lakin əvvəllər belə deyildi. Ana-nənələrimiz vardı ki, hələ gəlini-qızı yenicə hamilə olan vaxtdan ta doğuşa qədər evlərə maariflənmə aparır, ana südünün faydalarından danışır, ana olacaq qadını elə yetişdirirdi ki, o, birinci vəzifəsi kimi körpəsinə ana südünü verməli olduğunu dərk edirdi. Beləliklə də uşaq dünyaya gələndən sonra ona aldığı tövsiyələrlə elə yanaşırdı ki, həm uşaq normal əmməyi öyrənirdi, həm də südü davamlı gəlirdi.

Lakin müasir dövrümüzdə necədir? Hazırda anaların süd verməkdən imtina etməsində bütün cəmiyyət kimi, həm də onların böyükliyinin günahı var. Tanıdığım bir qadının qızı heç bir il deyil ki, ikinci dəfə ana olub. Anası ona tövsiyə edirmiş ki, nə bədə körpəyə süd verəsən, fiquran korlanar. Bu söhbəti eşidəndə, günlərlə özümə gələ bilmədim. Çünki məsləhət verən ana müəllim idi. Bir müəllimin bu təfəkkürə malik olmasını əsla həzm edə bilmirdim. Lakin gənc ana qayınanasının tövsiyəsi ilə körpəsinə ancaq ana südü ilə qidalandırmğa başladı. Hazırda uşağın bir yaşının tamam olmasına

Uşaq və süd günü: bu, bir təsadüfmü?..

bəlkə də bir aydan az vaxt qalır. Hələ də o körpə ana südündən başqa qida dadmayıb. Çox sağlam bir uşaqdır. Bax, bu cür onlarla nümunələr çəkmək olar. Düşünəndə ki, gənc ananın heç bir təcrübəsi yoxdur, biz böyüklər ona hansı tövsiyə və məsləhəti versək, onunla razılaşıcaq, bəs belə isə nə üçün faydalı

faiz uşaq üçün əhəmiyyətlidirsə, 50 faiz də ana üçün faydalıdır. Belə ki, ana südü ilə qidalandırma ilkin olaraq körpəni qulaq infeksiyalarından, ishal, pnevmoniya və digər xəstəliklərdən qoruyur. Döş xərçəngi, yumurtalıq xərçəngi və diabet riskini azaltmaqla həm də analar üçün faydalı olur?

Uzun müddət ana südü ilə qidalandırma uşağı orta qulaq, boğaz və sinus infeksiyalarından, həmçinin çoxsaylı tənəffüs və mədə-bağırsaq xəstəliklərindən qoruyur. Hətta 6 ay ərzində yalnız ana südü ilə qidalanan körpələrdə ciddi soyuqdəyməyə məruz qalma, eləcə də qulaq və boğaz infeksiyalarına tutulma, ani körpə ölümü sindromu, astma, atopik dermatit və ekzema, diabet, leykozun yaranması riski daha az olur.

Ana südü ilə qidalanma sağlam çəki artımına kömək edir və piylənmənin qarşısını alır. Araşdırmalar göstərir ki, 4 aydan çox ana südü ilə qidalanma körpənin artıq çəki və piylənmə riskini əhəmiyyətli dərəcədə azaldır. Bu, müxtəlif bağırsaq bakteriyalarının inkişafı ilə əlaqədar ola bilər. Ana südü ilə qidalanan körpələrdə çox miqdarda faydalı bağırsaq bakteriyası var ki, bu da yağların depolanmasına təsir edir. Ana südü ilə qidalandırılan körpələrin orqanizmində süni qida ilə qidalanan körpələrə nisbətən daha çox leptin var. Leptin iştahı və yağ yığılmasını tənzimləyən əsas hormondur.

Ana südü uşaqların zehni inkişafına təsir edir. Araşdırmalar nəticəsində müəyyən olunub ki, ana südü ilə qidalanma körpələrin uzunmüddətli beyin inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə müsbət təsir göstərir. Həmçinin ana südü ilə qidalanan körpələr daha yüksək intellektə malik olur və böyüdükcə öyrənmə çətinliyinə, eləcə də davranış problemlərinə daha az məruz qalırlar.

Dünyada hər 10-cu qadın süd vəzisinin xərçəngi və uşaqlıq boyunun xərçəngindən əziyyət çəkir və bu, dünyada qadın ölümünə səbəb olan xəstəliklərin ilk sıralarındadır. Məhz Azərbaycan qadınlarında da bu xəstəliyin olması və yayılması ürəkəcan deyil. Dünya təcrübəsi göstərir ki, süd vəzişi xərçəngini ilkin mərhələdə aşkarlamaqla onun gələcək inkişafının qarşısını almaq mümkündür. Bu xəstəlik və ümumiyyətlə, cəmiyyət arasında belə xəstəliklərə qarşı maarifləndirmə işləri aparılmalıdır. Maarifləndirmənin əsas məqsədi odur ki, həmin xəstəliyin ilkin nəticələrini aşkar edən qadın həkim müayinəsindən keçir və xəstəlik erkən dövründə aşkarlandığı üçün müalicə olunur. Körpəsinə ana südü ilə qidalanan qadınlarda bu xəstəliyin olma təhlükəsi digər süd verməyən qadınlara nisbətən azlıq təşkil edir. Odur ki, UNİSEF ana südü ilə əmizdirmənin təbliği ilə bağlı çox böyük işlər aparır. Bu təbliğatı evdə, iş yerində, xəstəxanalarda hər kəs gənc qadınlar üçün aparmalıdır ki, onlar özlərini hansı təhlükə ilə üz-üzə qoyduqlarını anlasınlar. Həm özlərini, həm də körpələrini xilas etsinlər.

Beləliklə, ana südü ilə qidalandırma həm uşaq, həm də ana üçün faydalıdır. Yaxşı olar ki, gənc analar fiqura, görünüş məsələlərini bir kənara qoyub bu barədə düşünsünlər.

1 iyunda uşaqlarınıza onların günü olduğunu anladarkən, əllərindən tutub gəzintiye apararkən, hədiyyələr alarkən, düşünün, görün, siz onlara 1 iyun aid olan ən böyük hədiyyəni-ana südünü verə bilmisinizmi?..

məsləhətlər verməyə?

Düzdür, həmişə yazılarımda vurğulamışam ki, internet həyatımıza daxil oldu-olmadı, həyatımız alt-üst oldu. Gənc analar internet vasitəsilə süd verməklə fiquralarının pozulacağını öyrənirlər. Bunu analıq hissindən

kənar, övladının sağlamlığını gözəl görməyə qurban verən ana deməzdim, qadınlardan öyrənirlər. Lakin analarımız arasında buna mənə verməyəni də var, beynində saxlayıb ana olan kimi həyata keçirəni də var. Odur ki, Azərbaycanda körpəyə süd verməmək, südü qəsdən qurutmaq kimi hallar çoxalıb. Elə bu səbəbdən də ana olan qadınlarmızın az faizi, yeni 50 faizi körpəsinə ana südü ilə qidalandırır. Lakin nəzərə alsaq ki, ana südü hazır qidadır, bəzən gecə yorğunluğu bəhanə gətirib körpəsinə qidalandırmmaq istəməyən analara bir sual vermək istəyirəm: gecə uşaq oyanıb ağlayanda onu qucağına alıb hazır ana südü ilə onu qidalandırmmaq rahat və yaxşıdır, yoxsa qalxıb mətbəxə gedib, su isidib, süni yemək hazırlayıb gətirib uşağı qidalandırmmaq yaxşıdır? Ana gələndə də uşağın ağlamaqdan yuxusu pozulur. Yəni, qarnı doysa da, nə özü yatır, nə də ana. Hansı sənə sərf edir? Həqiqətən, ağıllı başla, məntiqlə düşündəndə hazır yeməyi qoyub insan özüne nə üçün bu qədər zülm edir, anlamıram. Həm də süni yeməklərin tərkibini, övladımızın sağlamlığı üçün zərərli olduğunu biləbilə...

Unutmayaq ki, yeni doğulmuş körpənin heç olmazsa, 6 aya qədər əmizdirilməsi ilə hər il 1000 uşağın ölümünün qarşısı alına bilər.

50 faiz uşaq, 50 faiz ana

Körpənin ana südü ilə əmizdirilməsi 50

Mətanət Məmmədova

Azərbaycan mediası 1875-ci ildən bu yana keşməkeşli və maraqlı tarix proseslərə şahidlik edib, eyni zamanda ölkəmizin 150 illik tarixinin yazılı (həm də audiovizual) xəzinəsinə çevrilib. Klassik mətbuatımız, televiziyamız, radiomuz böyük bir mədəniyyət məbədi funksiyasına yiyələnib və xalqımızın məlumatlanmasında, maariflənməsində, mədəni səviyyəsinin yüksəldilməsində əvəzedilməz rol oynayır.

Son dövrlərdə isə texnologiyanın sürətli inkişafı ilə medianın klassik iş texnologiyasını tamamilə dəyişib. Müasir media tendensiyaları bu sahədə çox mürəkkəb və ziddiyyətli vəziyyət yaradıb. Klassik, peşəkar

150 yaşlı mediamızda əsaslı islahatların vaxtıdır: nəyi, nə üçün və necə dəyişməli?

media ilə yanaşı ortalıqda daha bir "media" var - "sosial media" adlandırılan sosial şəbəkə səhifə və kanalları, saytlar, bloqlar və sair internet resursları. İkincilər həqiqi media sayılmasa da, kütlə onları media kimi qəbul edir. Çünki artıq kütləvi informasiya vasitələri formasına keçiblər. Onlardan bəzilərinin auditoriyası peşəkar media resurslarından çoxdur. Nəticədə informasiya məkanında qarışıqlıq, nəzarətsizlik və nizamsızlıq hökm sürür. ortalıqda bir hadisə və ya proses haqda tam antipod xəbərlər dolaşır - bir tərəfdə məsələ başqa cür verilir, digər tərəfdə başqa cür. Beləliklə, oxucu, tamaşaçı, dinləyici auditoriyası çaş-baş qalır - hansının doğru olduğunu təyin edə bilmir.

İnternet medianın inkişafı, bu sahədə ictimai və dövlət nəzarətinin olmaması çox ciddi problemlər yaradır. Biz bunu müxtəlif vaxtlarda və kritik situasiyalarda dəfələrlə görürük. Belə vəziyyətlərdə dezinformasiyalar, qərəzli, böhtan və təxribat xarakterli materiallar çoxalır. Artıq internet məkanında minlərlə sayt, sosial şəbəkə səhifələri və kanalları açılıb və bunun adı media qoyulub. Bundan ən çox bəhrələnenlər isə xalqımıza və ölkəmizə zərər vuran xarici və daxili qüvvələrdir. Bəziləri özlərini media kimi qələmə verərək internet məkanında qanunsuz biznes qururlar. Bir sıra xarici dairelər isə bu məkanda zərərli təbliğat aparır, dezinformasiya yayır, təxribat təşkil edirlər. Lakin adi izləyicilər onların funksiyasını və məqsədlərini bilmirlər və onları media hesab edirlər.

Getdikcə internet məkanında bu "media"-nın üstünlüyü ələ alması peşəkar medianı kölgədə qoyur. Üstəlik, indi hamı bir növ jurnalist olub - hərənin əlində kamera və diktofona malik internetə bağlı smartfon var - istənilən hadisəni dərhal çəkib şəbəkəyə yerləşdirirlər və peşəkar media tərpənə-nədək əhali bu hadisəni görür. Artıq ciddi medianın hazırladığı xəbər materialı daldan atılan daşa bənzəyir.

Burda fərq ondan ibarətdir ki, peşəkar medianın, həqiqi jurnalistlərin öz iş prinsipləri, peşə etikası, sosial və hüquqi məsuliyyəti

əti var. Sosial şəbəkə istifadəçilərinin isə belə məsuliyyətləri yoxdur. Peşəkar jurnalist hadisə və ya proses haqda ətraflı məlumat toplamaq, mövzu ilə bağlı rəsmi mövqə almalı, ekspert rəyi verməlidir. Bu isə müəyyən vaxt aparır.

Sosial şəbəkə istifadəçisi isə harda nə gördü eşitdisə onu birbaşa yayımlayır və istədiyi kimi qələmə verir. Nəticədə ilk xəbər onlardan çıxır və sonra peşəkar media hadisənin, prosesin həqiqi mahiyyətini çatdırana qədər kütlələr aldanmış olur. Bundan başqa süni intellekt sistemlərinin inkişafı, video və foto montaj proqramının mükəmməlləşməsi sosial şəbəkələrdə saxta materialların sayını artırır və adi oxucu, tamaşaçı bunların həqiqi və ya saxta olduğunu seçmə bilmir. Beləliklə, istənilən saxta məlumatı yayaraq cəmiyyətdə istənilən ictimai rəyi yaratmaq asan olur. Bu isə çox təhlükəli tendensiya. Bu yolla ölkədə bəzi qüvvələr saxta məlumatlarla genişmiqyaslı təxribat da törədə bilərlər. Ona görə də, cəmiyyətə həqiqi media ilə saxta medianı, peşəkar jurnalistlə bloqerlərin fərqi izah edilməlidir.

Beləliklə, peşəkar medianın sıradan çıxarmaması, nüfuz və təsirini saxlaması üçün daha böyük iş aparılmalıdır. Burada həm dövlətin, həm də cəmiyyətin rolu vacibdir. Klassik media öz problemlərini öyrənməli, müzakirə etməli və həlli üçün çalışmalıdır. Bu işin başında da müvafiq dövlət orqanı olan MEDIA dayanmalıdır, bundan başqa qeyri-hökumət təşkilatı olan Mətbuat Şurası, həmçinin digər jurnalist təşkilatları, media orqanlarının özü prosesdə fəal iştirak etməlidir.

İlk növbədə klassik medianın çatışmazlıqlarını bilməliyik. Əvvəla, biz hər zaman

dünya standartları, peşəkarlıq və sairə məsələləri müzakirə edirik, özümüzü bu prinsiplərə uyğunlaşdırmaq istəyirik. Amma bunu real planda tətbiq edə bilmirik. Bu halda global media məkanına çıxmaq mümkün deyil.

Azərbaycan mediası həm də informasiya müharibəsi aparır. Dünya arenasına çıxmaq, Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmaq üçün çoxsaylı peşəkar işçi qüvvəsi olan peşəkar media qrupları - tərkibində qəzet, sayt, informasiya agentliyi, televiziya, radio olan resurslar lazımdır. Yüzlərlə zəif, kiçik saytlarsa, iri media qrupları formalaşarsa, artıq informasiya məkanının mütəşəkkilliyi və effektivliyi daha yüksək səviyyədə olar. Bu təmərküzləşmə prosesinə əsasən bir neçə media orqanı birləşərək, böyük media holdingləri formalaşdırmalıdır. Kiçik saytların az maliyyə və zəif texniki baza ilə, 1-2 nəfər işçi ilə ortaya ciddi media qoyması mümkün deyil. Onun xaricdə və ölkənin regionlarında müxbir postları yoxdur. Bu kimi çatışmazlıqlarla biz dünya mediasına çıxma bilmərik.

Media kütlələrə psixoloji təsir silahıdır. Bu silah dövlətin, cəmiyyətin əlində olmalıdır. Bunun üçün peşəkar medianın inkişafına daha ciddi diqqət verilməlidir. Klassik mediada obyektivlik, peşəkarlıq, operativlik üçün maddi-texniki baza güclü olmalıdır.

İnsanlar media orqanlarında dolğun, ciddi, obyektiv məlumat ala bilməyəndə artıq sosial şəbəkələrə üz tuturlar. Hadisənin əslini, reallığı sosial şəbəkələrdə axtarırlar. Nəticədə ölkə mediası ictimaiyyətə təsir funksiyasını itirir. Bu məsələnin müəyyən edilmiş mexanizmi olmalıdır. Qızıl ortanı tutmaq lazımdır. Sensura olmur, mətbuata tam azadlıq verilir və digər tərəfdən qanunsuzluq meyillərinin qarşısı alınır. İnsanların bir-birini təhqir etməsi, şər-böhtan atması, təxribat xarakterli məlumatların yayılması məsələlərinə ciddi nəzarət edilməlidir.

Əsas problemlərdən biri də, jurnalistlərin peşəkarlığının zəif olmasıdır. Bununla bağlı ilk vaxtlarda media orqanlarına maliyyə yardımı lazımdır. Hər hansı bir media özünü tam doğruldanadək ona edilən yardımlarla, peşəkarları ətrafına toplamalı və onları əlində saxlamağı bacarmalıdır. Peşəkarlıqdan kənar, intellektual bazası olmayan ucuz işçi qüvvəsinin toplanması mediada özünü doğrultmayan, yanlış və effektiv olmayan materialların

yayımlanmasına səbəb olur. Bundan başqa, media özünü daha savadlı və təcrübəli əməkdaşlarla təmin edə bilməlidir. İntellektual səviyyəsi zəif olan, müəyyən təcrübə bazası olmayan şəxsin cəmiyyət qarşısında çıxış etməsi düzgün deyil.

Bütün bu məsələlər kompleks şəkildə həll edilməlidir. Məsələnin bir tərəfini həll edib, digər tərəfini boş buraxdıqda bu problemlər ortadan qalxmıyacaq. Elə bir şərait yaradılmalıdır ki, həm dövlətin çatdırmaq istədiyi məlumatlar, həm də ortaya qoyulan sosial problemlər böyük kütləyə çatılsın. Vətəndaşlar mediaya inansın, onu dinləsin, oxusun, izləsin. Yalnız bu halda media dövlət və cəmiyyət arasında əlaqəçi funksiyasını yerinə yetirə bilər. Məlumatlandırma və maarifləndirmə işində öz rolunun öhdəsindən layiqincə gələr.

Ümumiləşdirsək, hazırda mediamız özünü maliyyələşdirə bilmir, maddi-texniki təminatı, peşəkar kadr bazası zəifdir. Bu tip media ictimaiyyət arasında nüfuz qazana bilmir. Bu baxımdan son zamanlar dövlətimizin, o cümlədən Medianın İnkişafı Agentliyinin bu sahədə həyata keçirdiyi tədbirlər təqdirəlayiqdir. MEDIA jurnalistlər üçün mütamadi təlimlər, təkmilləşmə kursları təşkil edir, media orqanlarının layihələrini maliyyələşdirir, onların bir çoxuna maddi yardımlar edir ki, mediamız güclənsin.

Ümumiyyətlə, son illərdə Medianın İnkişafı Agentliyi jurnalistlər peşəkarlığının artırılması, media məkanında daha savadlı, daha peşəkar, daha faydalı yazıların çökməsi üçün müxtəlif stimullaşdırıcı tədbirlər həyata keçirir. Jurnalistlərə təlim kursları təşkil olunur, gənc jurnalistlərin media peşəkarları ilə görüşləri təşkil olunur, yazı müsabiqələri təşkil olunur və s. Artıq son illərdə aparılmış işlər bu sahədə müsbət tendensiyaların əsasını qoyub və xeyli dəyişiklik baş verib. Bu işlər davam etdirildikdə, tezliklə media sahəsində sağlam və təhlükəsiz mühitin yarandığını görə bilərik. Media haqda Qanun da bu istiqamətdə fundamental islahatların aparılması məqsədilə qəbul olunub. Dövlət peşəkar medianı sosial mediadan ayırmaqla onun daha üstün olduğunu cəmiyyətə göstərir. Media subyektlərinin və jurnalistlərin vahid reyestrinin yaradılması da buna xidmət edir. Jurnalistlərin sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, onların peşəkar iş mühitində çalışması və əmək hüquqlarının qorunması, media subyektlərinin zamanla ayaqlaşma bilməsi üçün maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində aparılan işlər təqdirəlayiqdir. Şübhə yoxdur ki, aparılan bu islahatlar media sahəsində vəziyyəti sağlamlaşdıracaq, Azərbaycan mediasının dünya media məkanında öz layiqli yerini tutması üçün lazımi şərait yaradacaq.

Elçin Bayramlı

ABŞ prezidentinin Ukrayna üzrə xüsusi nümayəndəsi Keyt Kelloq NATO-nun şərqə doğru genişlənməsi məsələsinə toxunaraq deyib ki, proses dayandırıla bilər. Bununla belə, Kelloq əlavə edib ki, son qərarı ABŞ prezidenti Donald Tramp verir. "Rusiya hakimiyyəti üçün bu, təhlükəsizlik məsələsidir", - xüsusi nümayəndə ABC News-da bildirib. Xüsusi nümayəndə Rusiyanın NATO-nun genişlənməsi ilə bağlı narahatlığını ədalətli narahatlıq adlandırır. Eyni zamanda, Ukraynanın alyansa qoşulması məsələsi də müzakirə olunmur. ABŞ-ın mövqeyini NATO üzvü olan ən azı dörd digər ölkə bölüşür. Cənab Kelloq hansıların olduğunu dəqiqləşdirməyib. Xüsusi nümayəndə vurğulayıb ki, Kiyevin NATO-ya qoşulması ilə bağlı qərar alyansın bütün 32 üzvü tərəfindən dəstəklənməlidir.

Mayın 29-da Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov bəyan edib ki, NATO ölkələri Rusiya sərhədləri yaxınlığında quruda

inandırmaq üçün şəxsən ona təzyiq tədbirləri də ola bilər. Bununla belə, The Wall Street Journal son qərarın hələ Ağ Evdə

NATO-dan geri addım?

və dənizdə təxribat xarakterli hərbi təlimləri artırmağa davam edir. Rusiya prezidenti Vladimir Putin Kiyevin NATO-ya üzv olmaqdan imtinasını Ukraynada sülh yolu ilə nizamlanmanın şərtlərindən biri adlandırır.

Tətbiq etmək, ya etməmək?

Amerikanın aparıcı media orqanları prezident Trampın Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalar tətbiq edib-etməyəcəyini müzakirə edir. Wall Street Journal (WSJ) məlumatlı mənbələrə istinadən xəbər verir ki, Ağ Ev rəhbəri bu həftə yeni anti-Rusiya sanksiyaları haqqında sərəncam imzalaya bilər. Bu versiyanı The New York Times (NYT) təkzib edib. Qəzetin mənbələri Donald Trampın Moskvaya təzyiqi artırmaq niyyətində olmadığını deyib. Eyni zamanda, Amerika mediası belə bir fikirdədir ki, Tramp administrasiyası Ukrayna böhranından getdikcə yorulur və Ağ Ev üçün Ukrayna məsələsinin tez bir zamanda həllinin getdikcə aşkar qeyri-mümkün olması səbəbindən ondan uzaqlaşmaq istəyir. Ukrayna böhranında Rusiyanın hərəkətlərindən açıq narazılığını bildiren prezident Trampın rezonans doğuran bəyanatlarından sonra Amerikanın aparıcı KİV-ləri Ağ Ev rəhbərinin Moskvanı tənqid etməkdə nə qədər uzağa gedə biləcəyi və bunun Rusiya-Amerika münasibətləri üçün hansı nəticələrin olacağı ilə bağlı şərhləri doldurublar.

"Wall Street Journal" öz mənbələrinə istinadən Moskva üçün ən pis ssenarini təqdim edərək, guya Donald Trampın bu həftə Rusiyaya qarşı sanksiyalar tətbiq etməyi düşündüyünü və Ukrayna nizamlanmasında irəliləyiş olmadığı təqdirdə danışıqlar prosesindən daha da uzaqlaşa biləcəyini yazıb. WSJ mənbələrindən birinin sözlərinə görə, Ağ Evin sanksiyalarına tək bank məhdudiyyətləri deyil, həm də Vladimir Putini Ukrayna ilə danışıqlarda güzəştə getməyə

verilmədiyini diqqətə çatdırır. "Trampın açıqlamalarından aydın olur ki, o, prezident

Putini anlamağa çalışır. Sual olunur ki, bu, hansısa addımların atılması, sanksiyaların tətbiqi üçün kifayət edəcəkmi?". ABŞ-ın Ukraynadakı keçmiş səfiri Uilyam Taylor WSJ-yə müsahibəsində etiraf edib. Nəşr həmçinin Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalarla bağlı birbaşa sualdan yayınan Ağ Evin mətbuat katibi Karolin Levitin bəyanatına istinad edir: "Prezident açıq şəkildə bildirdi ki, o, danışıqlar yolu ilə sülh sazişi əldə etmək istəyir".

Wall Street Journal nəşrini mahiyyətə təkzib edən alternativ versiyanı The New York Times mayın 19-da prezidentlər Tramp və Putin arasında son telefon danışığının məzmunu ilə tanış olan Vaşinqtondakı rəsmilərə istinadən təqdim edir. "Tramp açıq şəkildə bildirdi ki, o, Rusiyaya təzyiq etmək, nəinki Rusiyaya sərt iqtisadi sanksiyalar tətbiq etmək niyyətində deyil". "Trampın Putinlə telefon danışığından sonra Ağ Ev

Kelloqq Alyansın Rusiya sərhədlərinə qədər genişlənməsini dayandıрмаğa hazır olduğunu açıqlayıb

rəsmiləri bildiriblər ki, Rusiyaya qarşı sanksiyalar istənilən nəticəni vermir və ABŞ-ın maraqlarına cavab vermir", - qəzet qeyd edir.

Tramp Putinlə necə ümumi dil tapıb?

Bundan əlavə, qəzetin mənbələrinə görə, prezident Tramp Fransa, Almaniya və Böyük Britaniya liderləri ilə son telefon danışıqları zamanı onların Rusiyaya qarşı sanksiyalarına qoşulmaq niyyətində olmadığını açıq şəkildə bildirib. Bir neçə mənbə NYT-yə Donald Trampın Aİ rəsmilərinə Ukrayna böhranının həlli üçün Moskvaya təzyiq etməyəcəyini çatdırdığını təsdiqləyib. ABŞ-ın Ukrayna nizamlanmasında tez nəticə əldə etməyin mümkünsüzlüyünü dərk etdikdən sonra danışıqlar prosesindən geri çəkilmə biləcəyini vitse-prezident J.D.Vansın mayın 10-da Fox News kanalına verdiyi müsahibə də təsdiqləyib: "Biz bilirdik ki,

keçən ölkələr və şirkətlərlə birgə mübarizəyə dair Aİ-ABŞ danışıqlarının faktiki olaraq uğursuzluğa düşər olduğunu bildiriblər. Almaniya Xarici İşlər Nazirliyinin məxfi sənədinə görə, Aİ-yə görə, sanksiyalardan yayındığı əsas mərkəzlər Çin və Honq Konqdur. Eyni zamanda, Aİ-nin sanksiyalar üzrə xüsusi nümayəndəsi Devid O'Sullivan sanksiyalardan yayınma məsələsində transatlantik koordinasiyanın tamamilə pozulmasından şikayətlənir.

"Suddeutsche Zeitung" etiraf edir: "Artıq heç bir birgə qarşılıqlı fəaliyyət yoxdur. Hətta G7 çərçivəsində əməkdaşlıq da bu istiqamətdə sürətini itirib. Avropalılar və amerikalılar bu şərtlər altında yeni sanksiyalar paketi üzərində necə razılaşa biləcəkləri bəlli deyil". Öz növbəsində, Financial Times (FT) mənbələrə istinadən yazır ki, G7 ölkələrinin maliyyə nazirləri və mərkəzi bank rəhbərləri mayın 20-22-də Kanadanın Banff şəhərində keçirilən görüşdən sonra öz bəyanatlarında Rusiya neftinin qiymətinin tavanının aşağı salınması ehtimalını qeyd etməyiblər. "Görüşlə tanış olan üç rəsminin sözlərinə görə, Kanada birgə bəyanatda Rusiya nefti üzrə tavanın aşağı salınmasının qeyd edilməsini təklif edib. Lakin ABŞ-ın maliyyə naziri Skott Bessentin tələbi ilə bu qeyd daxil edilməyib", - FT qeyd edir. Qəzetin mənbələri qeyd edir ki, Aİ və G7-nin avropalı üzvləri - Fransa, Almaniya, İtaliya və Böyük Britaniya Kanada ilə birlikdə bu məqamın "yeddiylərin" birgə bəyanatına daxil edilməsinin tərəfdarı olublar.

Öz növbəsində ABŞ Konqresində Rusiyaya təzyiqlərin artmasının tərəfdarları Tramp administrasiyasının yanaşmasını bölüşmədən öz planlarından əl çəkmək niyyətində deyillər. Yeni anti-Rusiya sanksiyaları ilə bağlı hələ də qəbul edilməmiş səs-küylü qanun layihəsinin müəllifi, respublikaçı senator Lindsy Qrem The Wall Street Journal-a bildirib ki, ABŞ Senatı sanksiyaların tətbiq edilib-edilməməsi barədə qərar vermək üçün Moskvanın Ukraynada atəşkəslə bağlı təklifini gözləyir. "Prezident Tramp Vladimir Putindən atəşkəs üçün şərtlərin siyahısını təqdim etməyi xahiş edib. Rusiyanın cavabından asılı olaraq, biz hansı kursu tutacağımızı anlayacağıq", - deyir "The Wall Street Journal" Lindsey Graham-dan sitat gətirir və "Senat istənilən inkişafa hazırdır" deyib. Senator Qrem tərəfindən hazırlanan qanun layihəsi atəşkəslə razılaşmadığı təqdirdə Rusiyaya qarşı sanksiyaların tətbiqini nəzərdə tutur. Xüsusilə Rusiyadan neft, qaz, uran və digər malları alan ölkələrə 500 faiz rüsum tətbiq etməyi təklif edir.

Ardı Səh. 14

NATO-dan geri addım?

Əvvəli-Səh-13

Ukrayna danışıqları üçün İstanbul

ABŞ və "Aİ3" ölkələrinin (Almaniya, Fransa və Böyük Britaniya) nümayəndələri iyunun 2-də, Rusiya və Ukrayna nümayəndə heyətlərinin mümkün görüşü günü İstanbulda olacaqlar. Bunu ABC News telekanalına müsahibəsində ABŞ prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Keyt Kelloq deyib. "Gələn həftə İstanbula çatanda biz danışıqlar masası arxasına əyləşəcək və bunun necə görünəcəyini müzakirə edəcəyik. Və bizimlə "Aİ3" deyilənlər - Almaniya, Fransa və Böyük Britaniyadan milli təhlükəsizlik müşavirləri olacaq", - cənab Kelloq deyib. ABŞ prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Rusiya və Ukrayna nümayəndə heyətlərinin görüşündə ölkələrin nümayəndələrinin iştirak edib-etməyəcəyini dəqiqləşdirməyib.

Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov iyunun 2-də İstanbulda

mun Ukrayna variantını verib. Xarici işlər naziri Sergey Lavrovun təmsil olduğu tərəfin Rusiya layihəsini təqdim etməyə və iclasda müzakirə etməyə hazır olduğunu bəyan edib. Cənab Lavrovun sözlərinə görə,

Rusiya nümayəndə heyətinə başçılıq edən prezidentin köməkçisi Vladimir Medinski iyunun 2-də danışıqların ikinci raundu üçün memorandumu təmin edəcək.

Ukrayna ilə danışıqların ikinci raundunun keçirilməsi ilə bağlı Rusiyanın təklifini açıqlayıb. Onun sözlərinə görə, Rusiya nümayəndə heyətinin rəhbəri Vladimir Medinski Ukrayna tərəfinə münəqişənin səbəblərinin aradan qaldırılmasının bütün aspektlərini əhatə edən memorandumu təhvil verəcək.

ABŞ-in Kiyevə tövsiyəsi

ABŞ prezidentinin Ukrayna üzrə xüsusi nümayəndəsi Keyt Kelloq Ukraynaya Rusiya ilə danışıqlardan imtina barədə açıqlama verməməyi tövsiyə edib. O, bu barədə ABC News kanalında bildirib. "İstanbulda keçiriləcək növbəti danışıqlarda nümayəndə heyətinə başçılıq edəcək Rustem Umerovla danışdım, o da Rusiya memorandumunu hələ görməyib. Həmişə xəbərdarlıq edirəm: elə şeylər demə. Ciddi olduğunu göstərmək lazımdır", - Kelloq deyib.

Kiyev artıq Moskvaya memorandu-

administrasiyası müzakirələrin gediş-nə təsir etməmək üçün təmaslardan məsafə saxlayır. Həmçinin, Vaşinqton rəsmi müşahidəçilər və ya vasitəçilər göndərməyi planlaşdırmır. Eyni zamanda, ABŞ prezidenti Donald Tramp münəqişənin həllində irəliləyiş görmək arzusunu ifadə edib.

Mayın 16-da İstanbulda keçirilən danışıqların birinci raundu iki saatdan az davam edib və məhbus mübadiləsi ilə başa çatıb — "1000-ə 1000". Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov qarşıdakı görüşdə danışıqları davam etdirməyə və Ukrayna tərəfinə memorandum göndərməyə hazır olduğunu təsdiqləyib. Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov vurğulayıb ki, danışıqların məqsədi münəqişənin köklü səbəblərini aradan qaldırmaq və Rusiyanın maraqlarını

qorumaqdır.

Nebenzya: Kiyev seçim etməlidir. Rusiyanın BMT-dəki daimi nümayəndəsi Vasili Nebenzya bildirib ki, silah tədarükü, yeni sanksiyalar və digər tədbirlər Ukraynanın hərbi məğlubiyyətini dəyişməyəcək. O, bunu BMT Təhlükəsizlik Şurasının Ukrayna üzrə iclasında deyib. "Seçim indi Ukraynanın ixtiyarındadır: danışıqlar nəticəsində sülh və ya münəqişəyə son qoymaq üçün müxtəlif şərtlərlə döyüş meydanında qaçılmaz məğlubiyyət", - deyər bəyanatda bildirilir.

Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov iyunun 2-də İstanbulda Ukrayna ilə danışıqların ikinci raundunun keçirilməsi ilə bağlı Rusiyanın təklifini açıqlayıb. Onun sözlərinə görə, Rusiya nümayəndə heyətinin rəhbəri Vladimir Medinski Ukrayna tərəfinə münəqişənin səbəblərinin aradan qaldırılmasının bütün aspektlərini əhatə edən memorandumu təhvil verəcək. Rusiya və Ukrayna arasında son 3 ildə ilk birbaşa danışıqlar mayın 16-da İstanbulda keçirilib. Tərəflər münəqişənin nizamlanması şərtlərini özündə əks etdirən memorandum hazırlamaq və sonra əlaqəni davam etdirmək barədə razılığa gəliblər.

V.VƏLİYEV

"Vopşe" yorulduq

Mətanət Məmmədova

Vallah, ta deməkdən də yorulduq, yazmaqdan da. "Vopşe" yorulduq ha...

Nə qədər demək, nə qədər yazmaq olar? "Tak çto", axı bu dilin günahı nədir ki, illərdir, insanlardan çəkdiyə çəkir? Biri ona rus dili yamayır, biri türk dili, biri ingilis dili...

Hələ dilçi alimlər deyir, bu yazıq dilin lüğətinə "vopşe", "tak çto", "znaçit" kimi sözləri də daxil edək.

Vallah, "vopşe" yorulduq.

* * *

O gün qəzet köşklərinin birinin qarşısında dayanmışam. Qəzet alıram. İki gənc qız yaxınlaşdı köşkə. Gördüm ki, bir-başə üstümə gəlirlər, heç növbə, sıra gözləmək fikirləri yoxdur, bir kənara çəkildim. Çəkildim, çünki hiss etdim ki, elə başımın üstündən satıcıya müraciət edəcəklər.

Salamsız, sabahsız, qızlardan biri:

-Sizdə poşetə var?

Satıcı:

-Nə?

-Poşetə.

-Ay qızım, anlamadım, nə istəyirdiniz?

Bu dəfə görünür qız təbindən çıxdı və hirsle:

-Poşetə də, poşetə...

Satıcı:

-Göstərə bilərsiniz, vallah, nə istədiyinizi anlamadım.

Bu dəfə isə qız daha çox hirsələndi və satıcıya nə desə yaxşıdır?

-Bilmirsinizsə, burada nə üçün oturmusunuz.

Satıcı:

-Ay qızım, burada nə üçün oturmağımı özüm bilərəm.

Sən zəhmət olmasa, bir Azərbaycan dilində danış, görüm, nə deyirsən.

-A, siz bilmirsiniz, poşetə nədir?

Satıcı:

-Xeyr, bilmirəm, bilmək də istəmirəm.

Gördüm ki, bunlar dalaşacaqlar, müdaxilə etməli oldum:

-Kağız çanta deyir, əmi.

Satıcı qızıxdı, nə qızıxdı:

-Ay bala, niyə öz dilimizdə danışmırsınız? Hələ bir üstəlik mənə də günahkar çıxarırsınız. Mən nə bilim poşetə-moşetə nə deməkdir? Az qalırsan ki, mənə döyəsən də hələ. Sən haradan öyrənmişən bu poşetə sözünü. Həm də ki, elə bir əda ilə tələffüz edirsən ki, heç nə anlamaq olmur. Yox, burada poşetə-zad yoxdur.

Qızlar çox narazı şəkildə, necə deyərler, satıcıya əməlli-başlı yuxarıdan aşağıya baxdılar və köşkdən ayrıldılar. Aralarında danışıqları bu sözləri eşitdim:

-Köhnəliyin qalığı, bilmir ki, poşetə nədir...

Mənim də ki, cin vurub başıma, lakin nə etməli?

Nə edə bilərik ki, "vopşe" yorulduq.

* * *

Hələ bu harasıdır ki... Çıx şəhəri gəz, dolaş. Böyük ticarət mərkəzlərindən, restoran, kafe, şadlıq saraylarından tutmuş kiçik mağaza, marketlərdəki tanıtım lövhələrinə nəzər sal, onda bax, otur bu dilin dərdi-sərinə ağla. Bir neçə saat dayan küçədə, ətrafı müşahidə et, otur parkda ətrafa qulaq ver. Neçə-neçə belə gənc oğlan, qız görəcəksən, dilimizə qarışdırıb danışıqları sözləri eşidəcəksən. Onda bu dilin başına gələnləri anlayacaqsan və deyəcəksən: ay Allah, biz "vopşe" yorulduq ey...

* * *

Yaxşı, "vopşe", nə etməli? Bilən var?

Heç nə, oturub əməlli-başlı düşünməli. Düşünməli ki, ay qardaşlar, ay bacılar, gəlin, görək Türkiyədə bir nəfər türk köşkə yaxınlaşıb bizim dilimizdə nə işə istəyər? Gəlin görək, rus, ingilis ticarət mərkəzinin, restoran, kafe, market, nə bilim nələrinin üzərinə Azərbaycan dilində birçə kəlmə söz yazar? Və yaxud da küçədə, filanda dilinə bir kəlmə bizim dilimizdən söz qatar? Və yaxud onların dilçi alimləri bizim sözlərimizdən bir-ikicəsini öz lüğətlərinə əlavə etməyi məsləhət görürmü?

Düşünmək nədir, "vopşe", gəlin oturub özümüz özümü əməlli-başlı gülek.

* * *

"Znaçit", nə etməli?

Heç nə, özümüz özümü gülərkən bəlkə o qəhqəhələrdən oyanıb özümü gülə gələ bilərik. Hə, gülməli və ayılmalı. Dilimizə qayıdıb, öz dilimizdə danışmalı. Birçə kəlməsini də o dile, bu dile satmamalı, o dildən, bu dildən söz almamalı! Çünki ana dili satılmağa layiq deyil. O, gözümüzü, gözümüzü qoruduğumuz kimi onu da qorumalıyıq.

"Tak çto", deyilənləri eşidib, riayət etməli. Daha heç nə...

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə “insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması” istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Tütünlə mübarizə: çəkmə, xəstələnmə, ölmə!

İnsan sağlamlığı üçün ən təhlükəli amillərdən biridir siqaret – aktiv və ya passiv istifadəçi olmasından asılı olmayaraq. Bir çox kəskin və xroniki xəstəliklərin inkişafına səbəb olan siqaret və tütün məmulatlarından istifadəni azaltmaq məqsədilə hər il 31 May bütün dünyada “Ümumdünya Tütünlə Mübarizə Günü” kimi qeyd olunur.

Tütündən istifadənin orqanizmə təsiri insandan insana, intensivliyi, miqdarı, istifadəçinin sağlamlıq vəziyyəti və bir çox başqa faktorlara görə dəyişir. Tütün tütüsünü aktiv istifadəçidən passiv istifadəçiyədək hamı üçün zərərdir. Siqaret çəkildikdə siqaret tütüsündə olan qatran orqanizmə faktiki olaraq zəhərli təsir göstərir. Bu zəhərli maddənin orqanizmə davamlı qəbulu nəticəsində qanın laxtalanma pozğunluqları və arteriyaların pozulması kimi xəstəliklər yaranır, toxumalara çatan oksigen miqdarı azalır, ürək-damar xəstəliklərinə tutulma riski böyük dərəcədə artır.

Siqaretin yaratdığı digər sağlamlıq problemlərinə mədə xəstəlikləri, dəri sağlamlığı problemləri, sümük xəstəlikləri, beyin və ağciyər xəstəlikləri və sonsuzluq daxildir. Siqaretin insult keçirmə ehtimalını %50 artırdığı da son araşdırmalarda qeyd edilir. Siqaret bəzi xərçəng növlərinin inkişaf riskini xeyli artırır. Bunun əsas səbəbi siqaret tütüsünün tərkibindəki zəhərli maddələrdir. Bu maddələr iki formada xərçəng yaradır.

məsi səbəbindən xərçəngə tutulma ehtimalı artır. Siqaretin xərçəngə səbəb olmasının digər səbəbi isə siqaret tütüsünün tərkibindəki zəhərli maddələrin birbaşa hüceyrə DNT-sini zədələməsidir. Zədələnmiş DNT səbəbiylə hüceyrələrdə nəzarətsiz böyümə və çoxalma müşahidə edilir və beləliklə xərçəng inkişaf edə bilər.

Siqaretin yaratdığı ən çox yayılmış xərçəng növü ağciyər xərçəngidir. Hər 10 ağciyər xərçəngindən 9-nun uzun illər siqaret çəkdiyi aşkarlanır. Bundan başqa, siqaretin qan, sidik kisəsi, uşaqlıq boynu, qaraciyər, ağız-boğaz, mədə-bağırsaq sistemi xərçənglərinin inkişaf etməsinə səbəb olması da sübut edilən faktlardanır. Siqaret tütüsünün tərkibindəki qatran tənəffüs yolları ilə ağciyərlərə çatdığı və orada toplandığı üçün siqaretdən ən çox zərər gören orqanlar ağciyərlərdir. Siqaretin zərər verdiyi digər orqanlar arasında qan damarları, nəfəs borusu, bronxlar, gözələr, ağız, boğaz, dəri, sümüklər, sidik kisəsi, həzm sisteminin bütün orqanları və reproduktiv orqanlar

Birincisi, bədənin immun sistemini zəiflətməsi və xərçəng hüceyrələrinin müdafiə sisteminin onları öldürməsinə çətinləşdirməsidir. Normal şəraitdə xərçəng hüceyrələri çox çoxu muzun bədəninə gələ bilər və adətən müdafiə sistemimiz tərəfindən aşkarlanır və məhv edilir. Siqaret çəkən insanlarda immun sisteminin zəiflə-

olduğunu bildirir. Bu orqanlarda müşahidə edilən problemlər iş qabiliyyətinin azalması, xərçəngə meylin artması, infeksiyaya qarşı həssaslığın artması, forma və görünüşdə deformasiyalar kimi vəziyyətlərdir.

Siqaretin zərərləri siqareti tərgitdikdən dərhal sonra orqanizm tərəfindən dəf edilir. Asılılıqdan uzaqlaşdıqca sağlamlığa o qədər yaxınlaşır insan. Siqaretdən sonra orqanizmdə müşahidə edilən ilk müsbət dəyişiklik qan təzyiqinin normallaşması, ürək döyüntülərinin normallaşması, qan dövranının yaxşılaşdırılması və toxumalara çatan oksigen

miqdarının artmasıdır. Nəticədə kişilərdə dərinin rənginin bir neçə ton açılması, sperma sayı və keyfiyyətinin artması müşahidə edilir. Siqareti tərgitdikdən təxminən 8 saat sonra qanda karbonmonoksit səviyyəsi ciddi dərəcədə azalır və oksigen səviyyəsi yüksəlir. 2-4

8 milyondan çox insanın ölümünə səbəb olur. Bunların təxminən 1.3 milyonu passiv siqaret çəkməyə məruz qalan qeyri-siqaret çəkənlərdir. Müsbət haldır ki, 2000-ci ildən bəri global miqyasda siqaret çəkənlərin sayı azalmağa doğru gedir. Məsələn, 2022-ci ildə dünya üzrə yetkinlərin təxminən 20%-i tütün məhsullarından istifadə edirdi, halbuki 2000-ci ildə bu göstərici 33% idi.

Çin dünyada ən çox siqaret istifadəçisi olan ölkədir. Təxminən 300 milyon çinli siqaret çəkir və bu, dünya üzrə siqaret çəkənlərin təxminən 23%-ni təşkil edir. Hindistan 130 milyon siqaret istifadəçisi ilə ikinci yerdədir. Həmçinin, Hindistanda 267 milyon insan tütün məhsullarından istifadə edir ki, bu da ölkə əhalisinin 29%-ni təşkil edir. Avropa və Asiyada gündəlik siqaret istifadə nisbəti yüksəkdir. Əksər ölkələrdə əhalinin 20%-dən çoxu gündəlik siqaret çəkir.

Dünyada təxminən 37 milyon 13–15 yaş arası uşaq və yeniyetmə tütün məhsullarından istifadə edir. Ənənəvi siqaretlərlə yanaşı, elektron siqaretlər də uşaq və gənclər arasında geniş istifadə edilir. geniş yayılmışdır. Avropa ölkələrində 15 yaşlı yeniyetmələrin 20%-i elektron siqaret istifadəçisidir. Azərbaycan əhalisinin təxminən 35,5%-i siqaret çəkir. Kişilər arasında siqaret çəkmə nisbəti təxminən 36%, qadınlar arasında isə 1%-dən azdır.

Tütün istifadəsi hər il dünya iqtisadiyyatına səhiyyə xərcləri və məhsuldarlıq itkisi səbəbindən 2 trilyon dollar dəyərində zərər vurur. Siqaret çəkən insanlarda yaranan xəstəliklərin müalicəsi dövlət və fərdi səviyyədə böyük maliyyə deməkdir. Ağciyər xərçəngi, ürək-damar xəstəlikləri və xroniki tənəffüs xəstəliklərinin müalicəsi üçün böyük məbləğlər tələb olunur. Bundan əlavə, gündə 2 qutu siqaret çəkən insanlar ay ərzində siqaretə çox pul sərf edirlər ki, bu da şəxsi büdcəyə faydalı deyil.

Lalə Mehralı

“Süfrə mədəniyyəti ilə bağlı olan sosial bağlar zəifləyir”

“Zaman dəyişir, dövlətlər dəyişir, həyat tərzləri və sosial münasibətlər də bu dəyişikliklərə uyğun olaraq təkamül keçirir. Azərbaycan xalqı əsrlər boyu qonaqpərvərliyi, ailə bağlarının güclü olması və süfrə ətrafında birgə zaman keçirmə mədəniyyəti ilə seçilmişdir”. Bu sözləri sosioloq Üzeyir Şəfiyev SİA-ya açıqlamasında deyib.

O bildirib ki, lakin bu gün müşahidə edirik ki, qloballaşma, texnologiyaların təsiri və xarici həyat tərzlərinin mənimsənməsi cəmiyyətimizdə mühüm dəyişikliklərə səbəb olub: “Xarici ölkələrə səfərlər, televiziyalarda yayımlanan seriallar və sosial media vasitəsilə insanlar fərqli həyat tərzləri ilə tanış olur, zamanla bu modelləri öz ailə həyatlarına tətbiq etməyə başlayırlar. Bu təsirin nəticəsində artıq Azərbaycan cəmiyyətində klassik qonaqpərvərlik anlayışı, evdə birlikdə nahar və ya şam süfrəsinə toplaşmaq kimi ənənələr arxa plana keçir. Evdə yemək bişirmək, ailə üzvləri ilə süfrə arxasında söhbət etmək, dərd və sevincləri paylaşmaq ənənəsi bir çox ailələrdə zəifləməyə başlayıb.

Bugünkü reallıq budur ki, insanlar getdikcə daha çox restoranda yeməyə

üstünlük verirlər. Bu sadəcə elit təbəqəyə deyil, orta təbəqəyə də aid tendensiya. Süfrə mədəniyyəti ilə bağlı olan sosial bağlar zəifləyir. Artıq süfrə başında smart cihazlar üstünlük təşkil edir, ailə üzvləri bir-birinə diqqət yetirməkdə çətinlik çəkirlər. Halbuki süfrə mədəniyyəti həm də bir psixoloji dəstək mühitidir – dərdlərin bölüşüldüyü, sevinclərin artırıldığı bir sosial institutdur.

Bu dəyişikliyin kökündə yalnız komforta olan maraq deyil, həm də fərdiləşmiş həyat tərz, emosional əlaqələrin zəifləməsi və bəzi hallarda ictimai təzyiqlər dayanır. Müasir həyat tərzini insanların rahatlığa və sürətə öyrəşdirir, lakin bu, eyni zamanda ənənəvi dəyərlərin itməsi riskini də doğurur”.

Söylü Ağazadə

“Real” bu futbolçuya qiymət qoydu - 100 milyon avro!

“Real”ın hücumçusu Rodriqo Qoes bu yay klubu tərk edə bilər. Bu barədə İspaniya mətbuatı məlumat yayıb. Madrid klubunun rəhbərliyi 23 yaşlı braziliyalıni satmaq imkanını nəzərdən keçirir. “Real” başlanğıc transfer qiymətini nə az, nə çox 100 milyon avro müəyyən edib.

İngiltərənin iki nəhəngi - “Çelsi” və “Arsenal” oyunçu ilə maraqlanır. Hər iki klub hücum xəttini gücləndirmək üçün fəal çalışır. 24 yaşlı Rodriqonun “Real”la hazırkı müqaviləsi isə 2028-ci ilin ortalarına qədərdir.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bu gün 36 dərəcə isti olacaq – XƏBƏRDARLIQ

Bakıda və Abşeron yarımadasında mayın 31-də hava şəraitinin yağmursuz keçəcəyi gözlənilir. Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən S A-ya verilən məlumata görə, şimal-şərq küləyi axşam şimal-qərb küləyi ilə əvəz olunacaq. Havanın temperaturu gecə 17-21° isti, gündüz 30-35° isti olacaq. Atmosfer təzyiqi 756 mm civə sütunundan 759 mm civə sütununa yüksələcək. Nisbi rütubət 40-50 % olacaq.

caq. Şərq küləyi bəzi yerlərdə arabir güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 16-21° isti, gündüz 31-36° isti, dağlarda gecə 10-15° isti, gündüz 20-25° isti olacaq.

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsinə
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3000